

سُرتال

گور بھجن گل

سُرتال

گور بھجن گل

گور بھجن گل

اتھا: محمد آصف رضا

سُرتال
(پنجابی غزلاں)

گوزبھجن گل
اُتھا:
محمد آصف رضا

اسیں قدر کسے دی کیہ کریئے، کس خاطر کِداں کیوں مرئیے
اکھیاں وچ رڑک برابر ہے، تے سُپیاں لئی ہی وقت نہیں
ہُن تُوں ہی دس دے جنڈڑیئے، اُس بندے دا کیہ بنا ہے
جس کول مرن دی ویلھ نہیں، تے جین لئی ہی وقت نہیں

00

خوشیاں نال بھریاں جھولیاں نیں، پر ہسُن لئی ہی وقت نہیں
دن رات دوڑدی دُنیا وچ، بس اپنے لئی ہی وقت نہیں
اکھیاں وچ نیندر قہراں دی، بے چین ہے تن من سارا ہی
گھر پیچ مَحملی سُنئی ہے، بس سون لئی ہی وقت نہیں
غمگین جیہا دل بھاری ہے، بن چلیا نری مشین جیہا
دن رات چرڳڑی گھمے پئی، ہُن رون لئی ہی وقت نہیں
اسیں سارے رشتے مار لئیے، اوہناں دے استھ وی تار لئیے
اس تن دے لیراں چولے نُوں، دفناؤن لئی ہی وقت نہیں
پیسے دی ہوڑ پیچ دوڑ رہے، کر اپنا اگا چوڑ رہے
راہاں وچ اسیں گواچ گئے، بس تھکن لئی ہی وقت نہیں
سبھ اک دوچے توں ڈرے ہوئے، لگدا اے بُت جیوں مرے ہوئے
ہُن فون سنہیے دیندا ہے، پر دوستی لئی ہی وقت نہیں
دن رات سرکدے سبھ پیسے، ہُن ہور کسے نوں کیہ کہیے
اپنی ہی زندگی جیوں لئی، بس اپنے کول ہی وقت نہیں

☆

سر چڑھ کے ان بولے گی جی، جو جو پائی ووٹ مبارک
لوک اڈیکن وچوں نکلو، آساں والا بوٹ مبارک
جیہناں وپگی آنکھ تے غیرت، بکل دے وچ مومنہ دیون گے
آپو اپنے مومنہ دی کالکھ، ہووے دل دی کھوٹ مبارک
لوک شکلتیاں دستک دیون، لوک اڈیک رہے نیں سورج
بھولے پنچھی کہندے تھک گئے، ست گور تیری اوٹ مبارک
دانا دُنکا کنکا کنکا، کرن اکٹھا چڑیاں ویکھو
توری پھردی دیش دیشتر، سبھ نوں سکھنی پوٹ مبارک
ہُن وی پھرن باگھیاں پاؤندے، دھرم کرم دے پردے لاہی
ہور کہاں کیہ بے عقلاں نوں، شرم حیا دی توٹ مبارک
سورج دی لالی دا چانن، ہر تھاں رحمت بن کے چمکے
جگن چراغ اُمیداں والے، لشکن چہرے کوٹ☆ مبارک
ایہہ تاں صرف لڑائی نکئی، جتن ہارن ہے بے ارتھا
لمے یُدھاں خاطر کیوں نہ، لگے دل تے چوٹ مبارک

* کروڑاں

00

5

☆

پیار دا بوٹا روح وچ لایا جاندا ہے
خون جگر دا ہر پل پایا جاندا ہے
ہووے نہ دلدار سُنن لئی، کول جدوں
شبدان ٹوں ہی درد سُنایا جاندا ہے
مِل جایا کر، سُننے اندر ایداں ہی
اُنچ بھلا دس کتھے، آیا جاندا ہے
روح توں بھار اُتارن دے سبھ، ترلے نیں
اوداں کتھے من اُتھایا، جاندا ہے
نال مقدرج شکوہ کریاں، ملنا نہ
ایہہ تاں ایویں وقت گویا جاندا ہے
ہار وقت دی ویکھی ہے میں، ایس قدر
کھل نانک نوں نانک، بنایا جاندا ہے
دیکھ کیویں بن ساز، ہواواں رکدیاں
ایس طرحاں وی گیت، سنایا جاندا ہے

6

کنا وقت گنویا، تے ہُن سمجھے ہاں
آپ گوا کے ہی کجھ، پایا جاندا ہے
سُر تے ساز وکدے، پڑاں دن لئی
دُھر اندروں جے، من پگھلایا جاندا ہے

00

☆

نیم گلابی ہوٹھاں اُتوں، چُپ دے جندرے کھول دیا کر
دل دی دھڑکن جو کہندی اے، جھجک پنا توں بول دیا کر
پلکیں ڈکے ہنجو ویکھیں، پتھر نہ ہو جاوان کدھرے
برسن غم دے بڈل جد وی، اکھیاں تھانیں ڈولھ دیا کر
من دے ویڑھے رات براتے، جے آواں تے درکھڑکاواں
بھلے بھٹکے راہی ٹوں توں، دل دے بوہے ٹول دیا کر
شہد رلے گلقتد ورگیاں، جنڈے باتاں پایا کر توں
اندرے اندر روح نوں گنڈھاں، ایس طرحاں نہ گول دیا کر
بہت ضروری ہوندے ایہہ وی، دل نوں اپنا درد سناؤنا
شیشے ستمکھ ساؤدھان ہو، دل دی کٹھڑی پھول دیا کر
دل دی تکرڑی تلدے نہیوں، زیور مہنگے مانک موتی
میرا نام پکار کے میرے، ساہیں صندل گھول دیا کر
تیرے نیناں دے وچ کئے، چن ستارے ڈُب کے موئے،
چانن دے ونجارے نہ توں، وچ ہنیرے رول دیا کر

00

☆

سُن لُو جی کن کھول کے سن لُو، پتھر دل تے بھار نہیں ہوندا
اصلی صورت ہی دکھلاوے، شیشہ کدے غدار نہیں ہوندا
ساڈے وچ ہے وڈیا بیٹھا، حکمران دے روپ بچ راون
تیر کمان چلائیے کتھے، اندروں دشمن مار نہیں ہوندا
اپنے گھوڑے اُلٹ دشا ول، پھرے بھجائی، حال دہائی
ہور تے کجھ وی ہو سکدا ہے، فوجاں دا سردار نہیں ہوندا
نہ بولاں تے دم گھٹدا ہے، بولن تے اعتراض ہے تینوں
جیندے جی تاں روح دا پنچھی، اپنے ہتھوں مار نہیں ہوندا
تیرے آل دوآلے جھر مٹ، الاں گر جھاں کاواں دا ہے
وسدے گھر وچ ایس طرحاں دا، بالکل ہی پرپوار نہیں ہوندا
شانت سمندر تھلے جو کجھ ورت رہیا ہے اُس نوں سمجھو
چُپ دی انتر پیڑ سُنے دن، چڑھیا قرض اُتار نہیں ہوندا
اکھاں میٹ کبوتر بیٹھے، بلی خوب تیاری وچ ہے
میں تے صرف کیہا ہے، جاگو! بیٹھا کدے اڈار نہیں ہوندا

00

☆

کیہڑے کم آئیاں ساڈے دوستو فقیریاں
پہلی ہی قطار مل بہندیاں وزیریاں
دیکھ لُو گھمائی جاوے، عقلاں دے گیڑ نوں
کئی واری جا پدا ہے، بن گئے بھنیریاں
دھرماں دی منڈی دی، نیلام گھر ہو گئی
وچپدا بازار ہُن، گدھیاں نوں پیریاں
جتھے کتے باغ وچ، لال سوہے پُھل نیں
آ گیا آدیش بیجو کیسری پیریاں
ساڈیاں وی رتجھاں نوں ہے جیہناں نیں مدھولیا
اوہی ہُن کہن، چھڈو، دل دگییریاں
امبراں تے گڈیاں، چڑھاؤن والی رتجھ نے
سوتی ہوئی ڈور نال، اُنکلاں نیں چیریاں
رکھ نہ اُمید ایویں، بھولے دلا پاتشاہ
نیت بدکار اوہدی، مینیاں وی ٹیریاں

00

ایویں گم گم، گم گم، چپ چاپ رہنا
ایداں غماں دا پہاڑ، تیرے من توں نہیں لہنا
کدے دوسرے دی سُنیں، کدے اپنی سنائیں
تیری ویدنا نوں تیرے توں بغیر، کس کہنا
مہنگے ہار تے ہنگار، ساڈی مت دین مار
ہوندی سادگی سدیو، سچا زندگی دا گہنا
ایویں کھولدے سمندراں نوں ویکھ کے نہ ڈر
ہمچھ ہار کے اخیر، ایہناں شانت ہو کے بہنا
چلو نیا کہ صدقاں دے پار ہوندے بیڑے
زور جابراں دا، ہور اچے، کنی دیر سہنا
جیویں ماچساں دی ڈبی وچ، تیلیاں تے اگ
سانوں دوہاں نوں ہی پینا، اک دوسرے تے کھہنا
کچے گھراں اُتے قہر، سدا زندگی چ زہر
ندی شوکدی نیواناں ول، وگدے ہی رہنا

برکھ تاں ہریاولے سی کیوں کرے پتر ہرے؟
چھاں وہونی دھرت ویکھاں، خواب وچ وی من ڈرے
اس طرحاں دا قہر اج تک، ویکھیا سی نہ کدے
سازشی چالاں نوں لوکیں کہن لگ پئے مشورے
نیڑ دی عینک لوا کے، دور چاہندے ویکھنا
عقل توں پیدل زمانہ، دسو شیشہ کیہ کرے؟
اُڈدے پنچھی دی شامت، رات پے گئی اوس تھاں
دھرت ساری اوپری ہے، جال وی تھاں تھاں دھرے
ایس دریا دی کہانی، نہ سنا، میں جان داں
ایس راوی زخم دتے، اچ وی اوویں ہرے
درد میرے پڑکھیاں دا، ٹھڈھ کوڑا زہر سی
ویکھ پی گئے پھیر وی اوہ، گھٹ وی پورے بھرے
بابلا میرا سکھاؤندا سی، ہمیشہ سبق ایہہ
تھک جاندا ہے اکلا، قافلہ منزل ورے

ایہہ تُوں کدھر تریا پھردیں، ہر رشتے دا ناں نہیں ہوندا
کیہ دساں سرناواں تینوں، مہک دا کوئی گراں نہیں ہوندا
جس دی آس تے ہیا پھردیں، ایہہ وی بدّل چھٹ جانا ہے
مان مرتبے، اُچی گُرسی، پرچھاواں ہے، چھاں نہیں ہوندا
توں دربان بٹھا دتے نیں، پیر پیر تے چونک پُرتیں
تیرے دل دے نیڑے تیرے، ایسے لئی میں تاں نہیں ہوندا
ایس طرحاں پرکرما کردے، تُردا وی ہے، تھکدا وی ہیں
لکھن والیا، پڑھن والیا، تاں ہی سفر اگانہہ نہیں ہوندا
ماں توں وطن پیارا سانوں، کافی ودھ ہے تیرے نالوں
چداں توں اکھوائیں جبری، ایہہ تاں رشتہ ماں نہیں ہوندا
آزادی دا پرچم سچا، چن سورج توں کتے اُچیرا
ساڈی بونی ہستی کولوں، اک وی اِنج اُتانہہ نہیں ہوندا
میری چُپ دی اصل عبارت، پڑھنی سکھ لے اِکو واری
جے نہ بولاں سمجھ لیا کر، لفظ دے کول سماں نہیں ہوندا

لوک اڈیک رہے نیں جھنڈے، ساڈے حق وچ کجھ تے بولن
نیڑے آ کے پٹھن اُٹھن، سنن سناؤن تے درد پھولن
دل دے بھارے پر بت اندر، کنے غم جو کھنگر ہو گئے
مانک موتی لہسن والے، ساگر چوں ہُن درد ٹولن
وقت سوالاں گھیرے اندر، پتھر ہو گئے روح دے پنچھی
وید دھنتر چُپ کیوں نیں، فرض چچانن، گھنڈی کھولن
اِج توں مگروں اِج نہیں آؤنا، کل دا نام کویلے ورگا
جیہاں والے چُپ نہ پٹھن، بول پگاون، ہُن نہ ڈولن
دھرت تریڑاں پاٹی ترسے، رحمت دا مینہہ گھل کے برسے
جیون جوگڑے زہر تیاگن، ساہاں اندر مشری گھولن
اُس برہن دی کون سُنے گا، جس دا کنت گھرے نہ مُدیا
چاندی والا چوگا جگدا، رَجدا ہی نہیں کملا ڈھولن
اَکے لوک پلڈے تختہ، راج بھاگ تاں شے ہی کجھ نہ
وگدی پونے دیئیں سنیہڑا، ہور نہ ساڈی ہستی رولن

☆

چُھدے نیں لوک جی، ہنیرا کدوں مکنا
پاپ والی جنج ایٹھوں، ڈیرہ کدوں چکنا
کدوں تیک رہنا جی، ہنھیر گھپ گھیر ہی
کدوں تیک رہنا ہے نشانیاں توں، اکنا
ایس دا علاج ہنئے کرو پنڈ والیو
جڑھ ولوں ہو گیا ہے بوڑھ ویکھو سکنا
جال وچوں اڈ پڈ جاؤ، او پرندیو
تند تند تار، شروع کر دیو ٹکنا
اکھاں کھولو، سٹیو، جگاؤ سٹی آتما
چنگا لگو سورجا سویر سار ڈھکنا
سورمیو یودھیو تے رناں دیو موہریو
مار کے دامے چوٹ، شروع کرو بگنا
بڑا چر ہو گیا مذاق ہن سہندیاں
بند کر حاکما، توں چند اُتے تھکنا

00

15

☆

حق سچ تے انصاف دی دیکھی، میں تاں کتے دکان نہیں
ایس قسم دے گھٹ ونجارے، وکدا کتے سامان نہیں
بھارت لہدے کیوں کولبس لہ لیا امریکہ نوں
میں تکیا ہے وچ امریکہ، جسدا نام نشان نہیں
شبد سلامت گر ہے میرا، جے پڑھداں راہ دسدا ہے
سو دی اک سناواں میرا، مٹی دا بھگوان نہیں
میں ہی تینوں چُنیا، چُن کے، تینوں خود سرکار کیہا
میرے نال برابر بہہ توں، میں تیرا دربان نہیں
اس وچ میں تے پُرکھے رہندے، کھیڈن نچڑے شام سویر
نت نین بیوی دے کارن، گھر ایہہ صرف مکان نہیں
مینوں گر اُپدیش سکھایا، سُن لُو دنیا والڑیو
روح دے کنگلے، دھن دے لوہی، شاہ تاں ہُن، دھن وان نہیں
سیس تلی دھر، یار گلی ول، تَرنا اینا سہل نہیں
اُس نوں سمجھ کدے نہیں پینی، جس مٹی وچ جان نہیں

00

16

من مندر دی ٹلی ٹوں، ٹیکار لیا ہے
روح نوں مکت کرا کے، بھار اُتار لیا ہے
جتھے قدم اگانہہ ٹوں پٹیاں، دھوڑاں اُڈن
ہُن میں خود نوں کنکے توں دستھار لیا ہے
فرضاں دے لئی مان، مرتبے، گُرسی، نک سک
غرضان والا کوڑا، منوں بہار لیا ہے
جیہڑے گھر وچ شکرے، چڑیاں دے کھنہہ نوچن
میں اُس در نوں باہروں، جنڈرا مار لیا ہے
روح دا پنچھی تڑپ رہیا سی، پنجرے اندر
چوری دی مجبوری نوں، درکار لیا ہے
چل ہُن عرش اڈاری بھریئے، ساگر تریئے
تن تے من نے رل کے، پگا دھار لیا ہے
کالکھ دی کوٹھی وچ رہنا، بہت کٹھن سی
میں راہاں نوں چانن نال، شنکار لیا ہے

آ کوٹھے تے منجیاں ڈاہ کے، تاریاں دے سنگ گلاں کریئے
چپ نہ ہے، کجھ تاں کہیے، من دے سکھنے کونے بھریئے
تارے کھتیاں جھرمت دانان، رکھیا آپاں، چھڑیاں دا راہ
تینوں تاں ایہہ یاد نہیں ہونا، بال وریس دیاہیے دریئے
راتیں ستیاں بدل بندا، چھجیں کھاریں روح تے ورہدا
اس پل جاگو مٹی اندر، سجدہ ہی نہ، ہن کیہ کریئے؟
اُو کتک نیم گلابی، موسم اندر روح دے ہانی
تڑپن دید تیری نوں ترسن، نی خواہاں دی الھڑ پرئیئے
نکے ہوندیاں وچھڑ گئے سی، جیہڑے میتھوں رتجھاں سپنے
چل نی جنڈے ڈھونڈ لیاہیئے، ہُن نہ ہور وچھوڑا جریئے
بھیت تہاتھوں کیہڑا گجھا، کنے ہنچھ سرھانے پیتے
قصے کھول سناؤ ہُن تاں، اُتلے کھیس، پٹھلی دریئے
بستر پئے تریل دے تیکے، جم کے کالی چتری ہوئے
روپ کیویں ہے بدرنگ ہويا، اس نوں کس پیٹی وچ دھریئے

کیہ بدشگنی ہو گئی میتھوں، گیا چن گواچے تارے
مڈھ بن رُوپ گروپ ہو گیا، ساہ وی ہو گئے بے اتارے
خوشبو دا اوہ بلا نہ ہن، روح میری نوں آ مہکائے
جس نے پہلی وار کہا کجھ، موہ وچ بھج کے تیرے بارے
ایسے پکے چُپ دے جندرے، میرے وس نہیں، کھول سکاں میں
ہو رہے ویکھو ترلو مچھی، بن گئے نیں ہن شبد وچارے
کوہ نہ تری تہائی جند نوں، چھڈیا کیہڑے جنگل وچ توں
اک دوجے توں دور کھڑے نیں، رُکھ وی کئے کئے کارے
ڈردی وانج نہ سنگھیوں نکلے، آپ سمجھ لے من دی حالت
پتھر ہو گئے پلکیں ہنجو، ویکھ کیویں ہن، من من بھارے
ہو کے والی جون ہنڈھاؤنی، پے جاوے نہ دشمن نوں وی
ہکڑی دے وچ تپدے کھپ گئے، موہ دے جگنو کئے سارے
تپدے تھل دی بھر مچلی نے، کتھوں تیک پچایا ویکھو
درس پیاسے تڑپ رہے نیں، تیز دوڑدے مرگ وچارے

00

امبروں کرایا اک اڈھ اتھرو، پسی وچ جے پل جاوے گا
ویکھ لئیو جی، ہولی ہولی، موتی دے وچ ڈھل جاوے گا
سکھر دُپہرے رات دا پہرہ، قدرت دا ورتارا نہیوں
ایس طرحاں ہی نظراں اگے، ویری کالکھ مل جاوے گا
بلی اگے اکھیاں میٹی، بیٹھ گئے نیں بخہ قطاراں
سمجھ رہے نیں چوہے ایداں، آیا خطرہ ٹل جاوے گا
پھیر چھپار دے میلے اندر جوگی ناتھ وچاون بیناں
گگا پیر دکھا کے چھلیا، جتنا، ویکھو چھل جاوے گا
گندھلی پون چ گھلیا اتھے، زہر سنے ہے ہور بڑا کجھ
ہولی ہولی ساہاں دے وچ، ایہہ سارا کجھ رل جاوے گا
روح دے اندر بیٹھا دہسر، مارن والی گل نوں تورو
کاغذ دا راون تاں تیلی، بالدیاں ہی جل جاوے گا
سخت زمین نوں پولی کر کے، سُنن بچ تاں دھریئے یارو
ہولی ہولی آس دا بوٹا، ایس طرحاں ہی پھل جاوے گا

00

گنڈے جندرے کیوں لاؤندے ہو، پچھدے نیں بند بوہے
اس گھر اندر کوئی نہ رہندا نہ بلی نہ چوہے
نہ کوئی بدن بار سجاوے، چوہے تیل شگن دا
مدت ہوئی نظر پئے نہ، سر تے ساو سوہے
نہ دستک نہ بڑک سنے تے نہ ہی چاپ قدم دی
سہکدیاں نیں کندھاں، سانوں آ کے کوئی تاں پُھوہے
گوڈے گوڈے گھاہ چڑھیا، تے سپ سلوٹی پھر دے
سن سراں، نہ پیڑ کسے دی، میرے من دی جوہے
ایوں پتھرائے نینیں جمیا، سرد جیہا اک ہوکا
جیوں کوئی درد پوٹلی بنھ کے، دھر گیا میری رُوہے
اینا سیک ہجر دا توبہ! سہن سکھالا نہیوں
تن من تپے تندور تے جیہا ہو گئے لال پھلوہے
بھر بھر ہٹڈاں جتھوں ماہل لیاؤندی سی بی پانی
دیکھو ساڈے ویکھدیاں ہن، خالی ہو گئے گھوہے

میری ماں تے بابل بن گئے، باتاں گزرے کال دیاں ہن
کانبا بن کے چیردیاں نیں، راتاں سرد سیال دیاں ہن
سر سوہی پُھلکاری لے کے، جیکوں سوہریں آوے ووہٹی
پھگن چیتز پھلاں وڈیاں، مٹھیاں جیویں گلال دیاں ہن
تُر گئی ماں تے منجا خالی، سنے بستری ڈسک رہیا اے
ساڈی بھولی روح تے نظراں، کس نوں رہندیاں بھال دیاں ہن
اُکھڑے ساز دے وانگوں ساڈے، من دی حالت بے ترتیبی
طرب تان دی سمجھ گواچی، درگتیاں سُر تال دیاں ہن
دھرمی بابل دھرم گوا کے، بن چلیا بھرمی بابل
گلاں وچ گاجا رہندے، من دے بال گوپال دیاں ہن
کمیں کاریں رُجھے بچوے، انھیں پہریں وی نہ ملدے
سارا دن تاں اکلیاں یاداں، تن من آپ سنبال دیاں ہن
جھڑ چلیاں نیں کر مو کرنی، ٹاہناں سرخ گلاباں دیاں وی
کنڈے کنڈے چھڈ چلیاں نیں، جھڑ کے پتیاں نال دیاں ہن

مہک رہی مسکان پیاری، ہائے توبہ
دے دے اک ادھ چنگ اُدھاری، ہائے توبہ
شام پئی تے گھر جانے پرچھاویں نے
پھر نہیں لہسنی صورت پیاری، ہائے توبہ
تارے بڑے پیارے پر ایہہ امبریں نے
نھیر دی بکل دھرتی ماری، ہائے توبہ
نین کٹورے ہرنوٹے دی ریس کرن
ڈنگدی پئی سرے دی دھاری، ہائے توبہ
ارتھ وچارے پچھے رہ گئے شبدان توں
دل تیتھوں جاوے بلہاری، ہائے توبہ
سپنے وچ توں آئیں جاں نہ آئیں پر
بند کریں نہ دل دی باری، ہائے توبہ
جس وچ تیری میری روح دا ریشم سی
کدھر گئی ہن اوہ پھلکاری، ہائے توبہ

پھر رہیا ایہہ کون، تلیاں تے ٹکا، انگیار توں
اک پل وی نہ اُتارے، دل دے اُتلے بھار توں
میں محبت نوں ہمیشہ، مانیاں کجھ اس طرحاں
طرب چھڈے، سُر سارنگی، ویکھدی جیوں تار توں
سپنیاں دی چھال پرکھن والیا، ایہہ سوچ لے
دھرت سوڑی ہے ہمیشہ، پنچھیاں دی ڈار توں
وقت دے گھوڑے سواری کرن والا شوق ہے
نیندراں نہیں آؤندیاں، میں پورنیں اقرار توں
لگن ہے تاں اگن ہے، مگروں تاں ساری راکھ ہے
اے ہوا! توں دس دیویں، جا کے میرے یار توں
مہک وانگوں آ ملیں، رنگاں دے میلے وچ توں
سپن لوں آپے توں میری، سرگی گفتار توں
تیری میری اک دھرتی، اک ہی آکاش ہے
کرچ نے آہ لیک واہی، کیوں دلاں وچکار توں

قطرہ قطرہ تپکا تپکا، دل بے درد سمندر بھریا
اگنی دا ایہہ ساگر دسو، ہمت باجھوں کس نے تریا
بے ہمتے نوں ماں دھرتی وی، چوگ چگاؤ نوں ٹل جاندی ہے
جیوں پر ہین پرندہ، کوئی بناں اڈاری پھر دا مریا
کچیاں پلپیاں اٹاں دا میں، گا ہک نہیں جی، سن لو سارے
نانک شاہی پکیاں اٹاں، صدق سلامت میرا کریا
دھرتی ماتا، باہل امبر، کھیڈ کھڈاوی سگل سرشی
تاہیوں روح دا چمبا کھڑیا، نالے من دا ویڑھا بھریا
تیری نظر سولی مگروں، روپ میرا نویا ایداں
سکے برکھ پھٹارا جیکوں، جنگل دا ہر بوٹا ہریا
وقت دے اتھرے گھوڑے اُپر، مار پلاکی چڑھیا ہاں میں
تیرے دم تے اڈیا پھر داں، پہلاں ساں میں ڈریا ڈریا
کون کسے دی خاطر مردے، سورمیاں، جانازاں توں بن
سیس تلی تے، پیر دھار تے، نشے باجھوں کس نے دھریا

شہنشاہی کفر جد وی بولدا ہے
تخت دا پاوا اودوں ہی ڈولدا ہے
بھرم ہے تینوں کہ پیسہ پیر سبھ دا
گوڑ ویکھو، تکرڑی کنج تولدا ہے
میل دیوے دھرت نوں آکاش تیکر
جل پنا گڑوی بچ مشری گھولدا ہے
جیہڑیاں پیراں دے پٹھاں دھرت ہی نہ
ایہہ مسافر اوس بستی کول دا ہے
جال اُتے چوگ چگدا ویکھیا میں
پر پرندہ اڑن خاطر تولدا ہے
اک دن سُنیا میں جھگی والیاں توں
کون سانوں تھاں کو تھاں تے رولدا ہے
رہن دے توں پھوکیاں ہمدردیاں نوں
پھر کہیں گا، میرے پردے پھولدا ہے

دستکاں تاں دتیاں، سُنیاں نہ توں ہی
میں تاں دھڑکن وانگ، دل دے در رہیا ساں

00

☆

خبر ہی نہیں، میں بھلا کیہ کر رہیا ساں
ریت چھل دے پانیاں وچ، تر رہیا ساں
نین تیرے غزل سوتی، کہہ رہے سن
دن بُلّائے، میں ہنگارا بھر رہیا ساں
توں کیہا، کچھ وی نہیں، چل پھیر کیہ اے
میں تاں اپنے آپ گلاں، کر رہیا ساں
جاگیا پر بھات تیکر، رات بھر میں
دن دے چٹے چانٹوں میں ڈر رہیا ساں
من رہیا بھٹکن بچ گاہندا نیل امبر
کون کہندی رات نوں میں، گھر رہیا ساں
مہک تیری مگر، کافی تیز تریا
شاید، سورج وانگ دھرتی ور رہیا ساں
جنم دن لنگھے تے مگروں یاد آیا
دوس، راتاں، ہر گھڑی ہی مر رہیا ساں

کیوں ہوئی دا بھرم پالدریں، ایہہ رنگ کچے لہہ جانے نیں
درد پڑچے زخمی سپنے، ایہہ ہی روح تے رہ جانے نیں
چڑھیا سورج لش لشکنڈا، چمک رہے پر ایہہ نہ بھلیں
تاج تخت تے محل منارے، شام ڈھلی تے ڈھیہہ جانے نیں
سکھر پہاڑی چوٹی اُتے، ہوکیاں دے برفانی تودے
پگھلن گے، توں ویکھیں اک دن، اتھرو بن کے ویہہہ جانے نیں
میں دُوجتیاں نسلاں کولوں ایہی سبق سمجھ، تاہیوں
بول میں جیہڑے سوچ لئے اوہ، جانڈے جانڈے کہہ جانے نیں
آہُن تریئے، بہہ نہ تھریئے، ہر دن سبق پڑھاوے، پڑھ لے
جے نہ تریوں، تیرے سپنے، ادھ وچکار ہی رہ جانے نیں
کنج تیرا دھنواد کراں میں، درد سمندر دین والیا
باقی زخم کسسیاں وٹ میں، ایس طرحاں ہی سہہ جانے نیں
لاوے وانگوں اُبلن والے، تھوڑ چری ہستی دے مالک
شُری وانگ ہوا وچ اُڈدے، راکھ دے وانگوں بہہ جانے نیں

چل نی بھینے آپاں رل کے، ویراں دے سنگ قدم ودھائیے
گھر دی چار دیواری اندر، گھر کے نہ چکھے رہ جائیے
دھرتی توں لے چندرما تک، کیہڑی تھاں جو ساتھوں اوہلے
ہر ورتے تے لیکاں واہیے، ہر کھیتر وچ سیو کماہیے
دھرتی وانگوں دھی وی دھن ہے، بابل دھرمی نوں ایہہ دسیئے
دادی نانی ماں ممتا نُوں، اپڑھیا جو سبق پڑھائیے
نہ اردھاگن نہ ہاں ابلا، پوری ہستی لے کے جی
آپے جگ ایہہ سمجھ لوے گا، پہلاں تاں خود نوں سمجھائیے
گیت غزل کوتاواں جہیاں، دھیاں اس توں ہور اگیرے
زندگی دے میدان وچ وی ہُن، رن چنڈی دا روپ دکھائیے
زندگی دی شطرنج دے مہرے، آپاں دوہاں نے نہیں بنا
سجے کجے ہتھ دے وانگوں، اک دوہے دا ساتھ نبھائیے
صدیاں صدق، سلیقہ، سیوا، شُھہ کرمن دا بیج سانھیا
آ جا اپنے ہتھیں آپے، وچ سیاڑاں ایہہ سبھ لائیے

من مستک وچ پہلاں آپے جنگل دا دستھار کرن گے
جلدے دیپ بجھا کے ڈاکو، وچ ہنیرے مار کرن گے
بچ جا او توں بھولے پنچھی، ایہناں والی چوگ چلیں نہ
برکھ چیر کے ایہہ ونجارے چھاواں تارو تار کرن گے
تیرے ہتھ ہتھیار دین گے، ون سونے بھرم بھلیکھے
ہولی ہولی تینوں ایداں ویکھ لویں مسمار کرن گے
تیری تھالی وچوں روٹی، چک لینی ایں اڈنے کاواں
تیز تراری، موت سواری، شاطر بہت خوار کرن گے
نہ بن صرف مشینی پرزہ، تیری ہستی کتے وڈیری
پون سوار کرن گے چاتر، مگروں سر دے بھار کرن گے
نیتا جے اہنیتا تینوں، کہہ کھلنا تک رول دین گے،
چھج چ پا کے چھٹن والا باقی کم اخبار کرن گے
کی ہویا تے کیکوں ہویا، مینیاں دے ٹولے آ کے،
تیری لوتھ سرھانے بہہ کے ڈونگھی سوچ وچار کرن گے

میں سترنگی پنگھ چڑھائی، امبر تیک ہلارے مل گئے
رات دی بکل وچوں تاہیوں، کجھ جگنو کجھ تارے مل گئے
بھٹکن دا وی روپ بدلایا، خوشبو دا جد ساتھ مل گیا
توں میں من دی دھرت پھرولی، وچوں یار پیارے مل گئے
ہو کے ہاوے تے ادریویں، گم گواچ گئے سن سارے
تیری طلب بنی سرناواں، اوہ سارے دے سارے مل گئے
دل دا سودا نقدی سُنیا تاں سی، کیتا نہ سی
بے سبھی وچ کر بیٹھے تاں کئے درد اُدھارے مل گئے
غم دے بدل اُدے پھردے، خبر نہیں سی کتھے وسدے
روح تے کن من ایسی برسی، سرب سمندر کھارے مل گئے
دن مکیا، پچھتاوا سی کہ، سورج چل، نہیر پسریا
کالی چادر جدوں پھرولی، وچوں چن ستارے مل گئے
بُھ پھر کدے ویکھے تیرے، کہنا کیہ سی جان لیا ہے
دل میرے نے بھری گواہی، جد نرشد ہنگارے مل گئے

ماں جائے وی اپنی تھاں نے، رشتہ تاں وشواس دا ناں ہے
جو کجھ آکھ بلائیے توں میں، ایہہ تاں، صرف لباس دا ناں ہے
ست سمندر کنیاں جھیلاں، تریاں تیرے نیناں اندر
دھرت آکاش ملواک دن تاں، ایہہ ہی میری آس دا ناں ہے
چن دا ٹکڑا قید چ گھریا کالی رات چپھیرے پسری
پورنمائی دا چن پورا، میرے لئی دھرواس دا ناں ہے
اکو ہاؤکا بھریا سی توں، تکیا نہیں، محسوس کر لیا
بن ملیاں، بن بولن توں ہی، کیستے بچن بلاں دا ناں ہے
آس کدے وی مردی نہیں، بور جیوں چندن دے رکھ دا
کجھ لوکاں لئی دل دی دھڑکن جینا صرف سواس دا ناں ہے
ہنے میں تیتھوں دور گیا ساں، اکھ پکارے مڑ آیا ہاں
کرامات نہ دیوی شکتی، ایہہ میرے ابھیاں دا ناں ہے
تیری روح دے اندر چھپیا، پڑھیا ہے میں اکھر اکھر
نہں مارے نیناں نے لکھیا، مڑ مڑ کسے اداس دا ناں ہے

ہمدردی دا پاٹھ پڑھیاں، مگروں ایہہ سبھ بھوگ پاؤن گے
اپنا پلہ جھاڑن مگروں ڈاڈھا اتیاچار کرن گے
بڑا روکیا مڑیا ہی نہ، یارو ساتھوں ہڑ دا پانی
ہوئیاں تے انہوئیاں باتاں میرے بارے یار کرن گے

ہوش دے نالوں مستی چنگی، پر نہیں چنگی بے پرواہی
ساودھان ہو! خون 'نچ تیرے رنج نہ جاوے کوڑ سیاہی
تر پو، تر پو، سستی ماریا، بیٹھا کچھے رہ جاویں گا
وقت کدے وی خود نہیں دسدا کس منزل ول جاوے راہی
سال بدلایا، صرف کلنڈر، پر نہ بدلے رسے پیڑے،
بن مقصد توں بھجی خلیقت، اوویں پھردی ساہو ساہی
ٹانگے والے گھوڑے وانگوں آل دوآلے لکھ نہ دیکھے
اپنی ٹاپ نوں آپے سندا، بھجیا پھردا واہو داہی
دنیا بھر دے چتر چلاکو، بند کرو ہن ایہہ اتھرو بازی
سرحداں دے راکھے ساڈے، پتر کیپتے کانے کاہی
گھوڑ سوار حکومت کردے، وارو واری وقت سواری
اوہی رمی اوہی پٹی، گھاہیاں دے پت اج وی گھاہی
وارث میاں ہیر وچاری کس اگے فریاد کرے ہن
قیدو نال رل گیا ہن تاں، کرسی بدلے رانجھن ماہی

سورج دی لالی وچ گھلیا سرخ سندھوری چہرہ تیرا
میرے لئی تاں سورج تاہیوں بالکل کھاسم خاص دا ناں ہے
امبریں آہ سترنگی جھڑی، جس نوں پینگھ لکھاری کہندے
امبر دے ورتے تے لکھیا رب نے تیرے داس دا ناں ہے

سرد سیال تریل 'بچ بھیاں لف لف جان گلابی بیتیاں
ہور گھڑی تک سورج چڑھیاں ٹھکنیاں ایہہ مان 'بچ متیاں
دھرت و شمال بچیا اس وچ، ون سونے پھل تے کنڈے
بن تھماں توں گگن کھلوتا، ڈردے لوکاں کندھاں چھتیاں
چار پھیر ہنھیرا تیرے، ٹھیڈے کھا کھا مر چلیا ایں
وچ دواکھیں دیوے دھر دے، توں وی یار جگا دے بتیاں
سفر اچے وی لم سلما، کوہ نہ تری تہائی بابا
جنڈریئے کیوں بہہ چلی ایں، حالے نہ بیچ پونیاں کتیاں
دھرت پریتی سایاں ملی، جر جروانے تاندو کردے
سرمائے دے جنگل فیلے، وگن تدے ہی پوناں متیاں
سمیں سمیں دی بات پیارے، رن بادشاہ، بیگم، یکے
پھرن سکندر وانگوں جیتو، دکیاں تکیاں، پنجیاں ستیاں
کنڈیاں نے زخمائے سپنے، پھلاں نال کلول کردیاں
زخمی رتجھاں دے پنکھیرو، اڈیاں تلیاں سوہیاں رتیاں

جگ رہیا سورج دا گولہ دھند وی ڈاڈھی گھنی ہے
دس رہے نہ، راہ گواچے، درد بارش، کنمنی ہے
مارو تھل دی قسمتے ہے، تپن لکھیا، کھپن لکھیا
تڑفدی ہے ریت لکی، اک نہ ڈگی کنی ہے
رات دن بجلی لنگھاوے، تن تے من اندر ہنڈھاوے
تار دی ہمت توں صدقے، کس طرحاں دیکھوتی ہے
پاڑا پتھر دا سینہ، شیشیاں نوں چیر دیویں
ہیریا! شاباش تیرے، سانہہ کے رکھی انی ہے
ویل بوٹی چاننی دی، کیہ کراں ایہہ بن ترے میں
دیکھ چان جھات کہندا، روشنی پرکھوں چھنی ہے
یاد اندر نین برسن، مور من دا ہنچھ کیرے
سمجھیا کر، مہرا توں، جان تے مشکل بنی ہے
دھند نوں توں چیریا تے پاٹیا اندھیار کمل
دیکھیا! کداں چھڑی جی، من دے ویڑھے بھنی ہے

بندیاں کولوں چھاواں منکن، چھانگے برکھ وچارے ہو گئے
ماپے کل مکے بیٹھے، کورے اکھ دے تارے ہو گئے

سویاں اندر جاوے ایہہ راہ، زہر پسر یا پوناں اندر
اگنی بھیٹ بنسپت ہوئی، ساہ لینے وی بھارے ہو گئے

گھر توں تریا منزل ول نوں، راہاں وچ گواچ گیا ہاں
میرے من دے کھنھ وی یارو ڈاڈھے بے اتارے ہو گئے

موہ ممتا دے دھاگے چھٹے، ٹٹی ڈور پنگڑیاں دی
خشبوئیاں دی جوئی پے گئے، رب نوں یار پیارے ہو گئے

پھلاں بھری کیاری چھڈ کے، امبر دے وچ بن گئے تارے
یاراں توں بن دھرتی سنی، اتھرو من من بھارے ہو گئے

نہ روو نی اکھیہ ہن تاں، غم دا ساگر ترن دہیلا
کھتوں چنچھ بھرے ایہہ جندڑی، سارے پانی کھارے ہو گئے

سورج چن گواچے تارے، کٹھے کیتے جگنوں ایہہ میں
میری بکل دے وچ ویکھو، مڑ کے کنے سارے ہو گئے

حق سچ تے انصاف دی خاطر جس ویلے انسان بولدا
انی ریت گیان وھونی، کہندی ہے بھگوان بولدا

ربی قہر خدائی آکھن، بھانا کہہ کے بہہ جاندے نیں
بھرمی جال وچھا کے اتھے جس ویلے شیطان بولدا

دین درد دکھ بھنجن ویلا، او سے نوں ہی ستیگ کہیے
کدے کدائیں صدیاں مگروں جس ویلے ایمان بولدا

توں بندے توں کیہ لینا ہے، کیہڑی وسط بازار وکے نہ
گنجھل دار بھارت سمجھو، جو بولی دھن وان بولدا

سون بنسری محلاں اندر طرز قیمتی وچ رہی ہے
بانس وچارا ہو چلیا ہے، جہڑا سرل زبان بولدا

سادھان جی، وطن پیارا انھیر گفا ول تریا جاوے
بہتا چہ ایہہ گپنی نہیں جے، جو بولی سلطان بولدا

عمر گوا کے اپنی گل وی کنکا ماتر سمجھ پئی ہے
گھگو وچ آواز بیگانی جو کجھ وی دربان بولدا

تن من اندر سواس وانگراں پنج ککار دکھاوا نہیوں
پکا رشتہ نال گورو دے کیول گنڈھ چتراوا نہیوں
کیساں نال سواس نبھن گے، کنگھا، کچھ کرپان سنے ہی
سجے ہتھ کڑا ہے میرے، من وچ بھرم بھلاوا نہیوں
سہاں دی مالا دی شکتی، گر شبدان دے منکے پھر دے
تیج دھار تلوار ترن دا تاں ہی تاں پچھتاوا نہیوں
آنندپور وچ جنم بھوم ہے، گورو گوبند سنگھ بابل میرا
تریکالک ہستی ہے میری، میں مٹی دا باوا نہیوں
روح دے اندر ماچھیواڑا، جنگل راہ کنڈیالے میرے
دسم پتا دے سکھ لئی کتھے، دھرتی بلدی آوا نہیوں
پہریدار وراثت دا ہاں، دھرتی دھرم نبھاواں گا میں
ایس جنم تاں نبھ جاواں گا، ہور جنم دا دعویٰ نہیوں
صبر صدق سنتو کھ سمرپن سورج دے تپ تیز جیہا ہے
ظالم دا جم کال بناں گا، راج تخت دا پاوا نہیوں

زندگی 'بچ کدے بیبا ایسراں نہیں کریدا
بریاں دی بات دا ہنگارا وی نہیں بھریدا
بہن تے کھلون ویلے اکو گل جان لے
سچ پلے ہووے، کلھے ہون توں نہیں ڈریدا
رات پچھوں دن پھیر ایہی نت نیم ہے
ایویں دم گھٹ گھٹ جیندیاں نہیں مریدا
جسراں ملاپ روح 'بچ چھیڑے وساد نوں
اوسے طرحاں مترا وچھوڑیاں نوں جریدا
ٹٹ گیا سپنا حقیقتاں نوں جان لے
بھل جا توں سپنا حسین کسے پری دا
آئیاں ازماؤن تیرا تان میرے ہیریا
ویکھے کے مصیبتاں نوں ایویں نہیوں ٹھری دا
راج نوں سنوار بھائی کل کس ویکھیا
ایہی اپدیش میرے گورو تیرے ہری دا

مر چلے ہاں دم دم کر کے رشتیاں دی پر کرما کردے
کچ دا بھانڈا ٹٹ نہ جاوے، ہتھ پاؤندے ہاں ڈردے ڈردے
نہ سندے، نہ سمجھ رہے ہاں، سوچن والے بوہے بند نہیں
تن نیڑے من دور دور نے، شیش محل گھر گوڑھے پردے
پتھر دے بھگوان دی سنگت، کردیاں عمر گزار لئی ہے
ایہدے درگے جگرے ہو گئے، پوجا اسدی کردے کردے
غرضاں دے جنگل وچ پھر دے دن ڈھلیا تے رات پئی ہے
آپے ہی دس کیہڑے ویلے فرضاں دی رکھوالی کردے
منجی تھلے جمیاں نوں دس، چن تے سورج دسدے کتھے
عمر وھاؤندے سہکدیاں ہی، کھڑے دُپہرے جو نہیں جردے
توڑ دیا کر در دیواراں عقل کوٹ دے واسی سبنا
چوگردے دے قیدی جھڑے، نہ ہی جیوندے نہ ہی مردے
جس دن آپاں جنم لیا سی، جے نہ زندگی اس توں سوئی
خود اپنے توں پچھنا بندے، کیہ ہاں آپاں رہندے کردے

ساڈے من دی گلی 'چوں اج کون لگھیا
وے میں جیہدے کولوں بنا بولے دل منگیا
مینوں سدھ بدھ بھلی، ہوئی جند ادھموی
جدوں والاں وچ اوس نے گلاب ٹنگیا
جھڑے جانڈے نے سچیاں مٹجاں دی سار
کہندے رب اوہناں روحاں تائیں آپ رنگیا
لاجوتی دے وانگ میں وی کھوئی نہ زبان
اوہ وی چھوئی موئی، چھوئی موئی بڑا سنکيا
شاید اوس دا ہی نمھا نمھا نیناں چج سرور،
پہلی مکنی 'چج مینوں جیہدے پیار ڈنگیا
ایہہ تاں روحاں دا سمیل، جیکوں دیوا بتی تیل
کالے جگ دا ہنھیر ویکھ بڑا کھنگھیا
ہن مٹ گئے زمانے دیاں تیراں دے نشان
اساں درد مچھڑے چج من رنگیا

1 دھیاں والے-2 پتاں والے-3 دیوا دھرن والی تھاں-4 گھرنی دا گھر-5 ڈکو-6 پرات پیٹھ
 جڑے پیر-7 پرچھتی-8 گھرے رکھن لئی دیوار 'پچ گڈیا چوکھٹا-9 بھرے بھرائے-10 سرخ
 پھلکاری-11 توڑی ڈھون لئی بنیا جال-12 بکل مومں سرکجری 13 دوہرا روپیہ چاندی دا
 14 جلاہے دی نکلی 15 توڑی بھریا مرد سریرا 16 اپسیاں دا

دھیٹے 1 نال پتیٹے 2 رل گئے، پی گئے داڑو دا دریا
 دیوے بجھے دواکھڑیاں 3 چوں، گھرکیناں 4 نوں تھاں ملیا
 بوپیے 5 اندر رکھی روٹی، سکی لکڑ وانگ بنی
 لہہ گئے پرات پڑاوے 6 اک دو، اچا نیواں پیر پیا
 ٹانڈ 7 دے اتے کجھ نہیں دسد، گھڑونجی 8 تے گھرے دھرے
 صبر کتے 9 ویڑھے اندر، پیچ وہیاں چوپ 10 لیا
 جھکھو جھانجا، سر تے بدل، دانا پھکا سانجھ لوو
 وچ ترنگڑ 11 توڑی بنھ توں، جھمب 12 اتار تے سستی لاه
 ٹنک رہیا چاندی دا دپڑ 13 ویکھ روپیہ چن جیہا
 امبر دے وچ خطیاں ڈلھکن، تارے ونڈدے نور اتھاہ
 گل وچ ہار بگھتیاں والا، گھمدی اوری 14 نار پھرے
 بے قدرے مورے 15 نوں ایویں، دکڑیاں 16 دا فکر پیا
 میری ماں نے شبد سنبھالے، ویکھو کنا مہنگا مال
 سانوں خبر نہیں کیوں ویرو، کیہ کجھ گم گواچ گیا؟

نشچا دھار ترو تاں قادر منزل نیڑے کر دیندا ہے
شوا دیوتا، نبہمتے نوں، اوداں کتھے ور دیندا ہے
رحمت دا مینہ ستیاں اتے، نہیں برسدا تکیا میں
ہمتیاں نوں داتاں دے دے جھولی نکئی کر دیندا ہے
ہس کے تکیاں دھرتی ساری پھل کلیاں خشبوآں بندی
اکھ وچ اتھرو ہون تاں شیشہ چہرہ دھندلا کر دیندا ہے
تیری میری شکتی ویکھیں، اک نقطے تے رک نہ جاوے
پتھر دے دھر اندر اوہی، کیڑیاں نوں وی گھر دیندا ہے
چھتے رکھیں، ہمت اگے نچدی کچھی دھن دی دیوی
جے پرواز پرندہ چاہے، تاں ہمت نوں پر دیندا ہے
میں بنداں جد جگنوں، تارہ، چن جے رات ہنھیری اندر
تڑکسار پر بھات دے مگروں، سورج مٹی دھر دیندا ہے
گنگن تھال وچ چن تے سورج جیکر دیوے دسدے ہووون
میرا بابا سپیاں نوں وی، دھرتی جڈا بر دیندا ہے

پیار دے راہ وچ دسو تاں صحیح کسوں نہیوں درد ملے
وکھری گل ہے، ون ہریالے، بن کے کچھ ہمدرد ملے
سرتے سورج، تپدی دھرتی، جد پیراں وچ چھالے سی
بہتی واری، کول کھڑے نہ، جنے رشتے، سرد ملے
میں مٹھے خربوزے وانگوں جیہناں سٹمکھ حاضر سی
چاقو، تیز کٹار کدے کچھ بن کے مینوں کرد ملے
کالے مینڈے رستے بھاویں، چٹے وستر پا تریا
سمجھ پوے نہ سارے راہیں، مگرے اڈدی گرد ملے
چوس گیا رت چندرا موسم، سرخ گلاب دی واڑی دا
جد ویکھاں پنجاب دا چہرہ، پیلا بھوک تے زرد ملے
کرتی تے بھگوا جاں سوہا، نیلا پیلا جو بہندا
جتن لئی شطرنج دی بازی، رنگ برنگی نرد ملے
وقت اڈیک رہیا ہے چرتوں، روح دا درد نوارن لئی
موتی مٹی جاگ پوے ایہہ، پھیر اگمڑا مرد ملے

مارن کھنڈا سانھ ہمیشہ سرخ وستروں ڈردا ہے
ایسے ڈر چوں رتے رنگ تے مڑ مڑ حملے کردا ہے
ہتھیاراں دا ونج کردیاں بھل بیٹھا ہے مانوتا
وطن ثبوتا نکلن خاطر اکو برکی کردا ہے
ست سمندر پاروں وی اوہ کردا پھر دا آدم بو
وشو امن دا چٹا پرچم، اندروں اندری ٹھردا ہے
مگرچھ دا چتھیا بندہ دھرتی اپر رینگھ رہیا
پرمانوں دا جھمبیا جیکوں نہ جیندا نہ مردا ہے
بھون سفید 'نچ خونئی پنچ، منجا ڈاہ کے بیٹھ گیا
گول گلوب بھکیاں کولوں، کمبدا ہر ہر کردا ہے
قلم دوات تھڑکدی پیروں، لکھدا کالے لیکھ جدوں
کورا ورقہ کمب جاندا پھر، ٹھنڈے ہاؤکے بھردا ہے
بور جھڑے امباں دا سارا، مرجھاؤندے پھل ٹہنی تے
ایہہ بدبخت، کھنا باغییں پیر جدوں وی دھردا ہے

تاریاں دے نال ایویں ضد نہیں پگائیدی
امبراں تے اینی اچی پینگھ نہیں چڑھائیدی
دور دور بیٹھنا تے چپ رہنا ٹھیک نہ
لسی تے لڑائی ایویں بہتی نہیں ودھائیدی
دل دی آواز پرواز آپے کردی
ہاؤکیاں دی بات دوہے کن نہیں سنائیدی
خوشیاں نوں وڈنا جے سکھ لوے آدمی
لمی نہیوں ہندی کدے رات وی جدائی دی
پھلاں وچوں رنگ تے سگندھ کوئی لے گیا
دسو! کیہڑے ٹھانے ایہدی رپٹ لکھائیدی
میدے 'نچ سندھور گنھ چہرہ تیرا ساجیا
اکھیاں بلوری 'نچ اداسی نہیں لیاائیدی
روح دے اتے بھار کیوں پہاڑ جڈا رکھیا
تتلی معصوم کدے پنجرے نہیں پائیدی

کیہ پچھدے ہو باتاں یارو، اتھرے دل دگیر دیاں
 پیڑاں ہن تے ہم راہ ہونیاں، ندیوں وچھڑے نیر دیاں
 کنڈیاں والی تار 'بچ اڑ کے پائی چنی شگناں دی
 ہن تیکر وی لیراں سنداں، اس چنی دی لیر دیاں
 گیرو وستر پا پر بھاتی گاؤندا جہڑا لنگھدا سی
 دل دی تختی اتے بولن، طرزاں اوس فقیر دیاں
 کتاں دے وچ مندریاں پا کے ایہہ جوگی کیہ چاہندے نیں
 فیشن دی منڈی دے راجھے، کرن شکایتاں ہیر دیاں
 نہیوں لبھنے لال گواچے، جانڈیاں وی تر پیناں
 وچھڑے یار محبتاں والے، قیدیاں توڑ سریر دیاں
 رات کھڑی سی، دیوا بجھیا، چار پھیر ہنھیر پیا
 اوہ باتاں نہ من توں لتھن، کیتیاں وقت اخیر دیاں
 شام ڈھلی پرچھاویں لے ہوئی جانڈے برکھاں دے
 ڈاراں آون بنھ قطاراں، جان ہوا نوں چیردیاں

سجناں لگچوں گلاب بھجیا
 بنا لکھے خط دا جواب بھجیا
 رات میری پکڑی بچ پکدا رہیا
 دن چڑھے جیہڑا توں خواب بھجیا
 انگ انگ مہکیا سروریا گیا
 شہداں بچ گنھ کیہ جواب بھجیا
 اوس پچھوں پھیر کجھ یاد نہ رہیا
 سانجھ لیا جیہڑا توں شباب بھجیا
 دل وچ رکھیا سواس وانگراں
 ہوکے دا جواب میں شتاب بھجیا
 دیکھ لے سجایا ایہوں تمنے دے وانگ
 میرے لئی جیہڑا توں خطاب بھجیا
 ساڈے دل بھیج ہور صندلی سمیر
 اسان تینوں راوی تے چناب بھجیا

دھرتی میرے چار چھیرے، روح دے اندر وار سمندر
درداں دے دریا دا پانی، کردا مارو مار سمندر
اکھ دا پانی، دل دی بستی، چھبھا دا رس، پیار محبت
میں تاں اج تک ویکھے نے بی، ایہی نے کل چار سمندر
اک چوانی مٹی کیول باراں آنے کھارا پانی
پھر دی تپدا کھپدا رہندے، رکھدا روح تے بھار سمندر
تیری میری پریت کہانی، تاہیوں ہنجھ دی جون پئی ہے
ذات، دھرم تے رنگ نسل دے، ہن ساڈے وچکار سمندر
انمن شکتی کھنہیاں اندر، دیس پرانے اڈیاں کونجاں
ویکھو بنھ قطاراں چلیاں، کرن گیاں ایہہ پار سمندر
ندیاں نالے بھر بھر وگدے، وہندے دن تے رات چئے نیں
بکل وچ سمیٹے سبھ نوں، کداں آخرکار سمندر
اپنی دولت ہندیاں سندیاں، اچھل جاندے، تھوڑدلا ایہہ
آل دوال اجاڑے سبھ نوں، رکھے دل وچ کھار سمندر

ویکھو پیار نال جے عینک اتار کے
مڈی پیاس اس طرحاں، اکھاں نوں ٹھار کے
مٹی دا تن شنگار لو، بازار آکھدا
ویکھو گے شیشہ ہن کدوں، روح نوں نکھار کے
تکلیا کرو جی نور وی، اکھیاں نوں میٹ کے
رنگاں دی کھکشاں دھرو، سائیں دلار کے
دنیا عجیب پرخ وچ، پایا، میں پے گیا
اوسے ہی تھاں تے آ گیاں، پھر تر کے، ہار کے
ادھی کو رات سی جدوں، میں اٹھ کے بہہ گیا
خورے سی کس نے ناں لیا، میرا پکار کے
میں نال تیرے تر رہاں، خوشبو تے پون وانگ
میںوں توں درد سوچ دے، من توں اتار کے
چنگا نہیں جی اس طرحاں، کنڈ کر کے پرتتا
چلے کیوں ہو سوہنیوں، جیندے نوں مار کے

میں اوہ برکھ کتے نہیں ڈٹھا، جس دیاں ہون نہ چھاواں ہو
موہ ممتا دا اس گھر مروآ، جس گھر دادیاں ماواں ہو
ماں تے دھی دی سانجھی بکل، دل تے دھرکن اکو ہی
من اندر دی پیڑ نوارن کردیاں دور بلاواں ہو
دھرت ہنھیری، امبر کالا، پوناں پاگل ہونیاں نیں
شکر خدایا، جگنوں جگدا، چانن دا سرناواں ہو
میں سترنگیاں پٹنگھاں جھوٹاں، توڑاں تارے امبر توں
رتجھاں دی لج عرشاں اتے کس ٹہنی تے پاواں ہو
میری مٹھی وچوں کر گئے، پنج دریا دے موتی وی
راہ کنڈیالیاں تاراں گھیرن جدھر نوں وی جاواں ہو
کھ تپلی دے وانگ تماشہ، تكدے تكدے تھک گئے ہاں
سمجھ نہ آوے کچھے بیٹھا، کھچدا کون تناواں ہو
ٹوڈی بچے انقلاب نوں افراتفری آکھ رہے
مکت کراؤنیاں ایہناں توں ہی، رتجھاں، دھپاں چھاواں ہو

شیراں دے شکاری کدے بکری نہیں پالدے
ہندے نہیں شکاری کتے ہرناں دے نال دے
ہمتاں دے اگے تاں مصیبتاں وی ککھ نہ
کم چور رہندے نے بہانے سدا بھالدے
متوں ہولے بندے سدا دوسرے نوں ڈیگدے
عزتاں دے بھائیوال پگ نہیں اچھالدے
آ جانی چنوتیئے، توں دور کاہنوں کھڑی ایں
سمیاں دے ہانی کدے ہونیاں نہیں ٹالدے
ہنساں تے کاواں دے نے اڈو اڈو آلھنے
بھاویں نے نواسی دوویں اکو جہی ڈال دے
برکھاں وٹائے ویس، موساں توں سہم کے
وکھ درویشاں بانے، ہاڑھ تے سیال دے
بلی نے پڑھایا شیر، اوسے نے دبوجیا
بندے شکاری قیدی، اپنے ہی جال دے

اس دھرتی تے دسو کیہڑے، ہے نہیں جو کرسان دے دشمن
ایس نسل دے سبھ جی ہندے اصل اچ تاں انسان دے دشمن
کھیتاں اندر فصل بچدا، بھرم بھنڈاری ہون دا پالے
بھید بھاؤ بن کل دنیاں دے کیوں لوکیں بھگوان دے دشمن
ایہہ دکھری سرحد تے راکھا، ان محاذ دا سنگھ سورما
کیوں لہدے نے منڈیاں اندر، کرتی نوں سویمان دے دشمن
دیش پریم پیالہ پیندا، انخ آبرو خاطر جیندا
چتر چلاک کرسینیں بیٹھے، کیوں جامباز جوان دے دشمن
پہلاں صرف زمین سی گروی، ہن شاہ منگدے فرد ضمیراں
تنگیاں، توڑے بن چلے نیں، ویر میرے دی جان دے دشمن
اس دا وی دل کردے بچے پڑھن سکولیں، کرن ڈگریاں
اس نوں آکھن فیلسوفیاں، جو اس دے سمنان دے دشمن
حق منگدے نوں لاٹھی گولی، نیلا امبر، دھرت گواہ ہے
کیوں نہ جانن اس دی ہستی، آدم دی سنتان دے دشمن

پوناں ہتھ سنیہا گھلیا، اس نوں خود پروان کرو جی
اپنی ڈونگھی چپ دھاری ہے، کجھ تاں میری جان کرو جی
دستک دے دے ہار گیا ہاں، بوہا بند ہے کھلھیا نہیں جے
آکھ دیو، توں واپس مڑ جا، اپنا تاں احسان کرو جی
کتھے لکھے، کرس کنجوسی ایداں میرے نال کرن لئی
نظر مہر دی پا کے جھولی، کجھ پل تاں دھن وان کرو جی
جان کڑکی دے وچ پھاتھی، نہ ایدھر نہ اودھر ہاں میں
آکھ الوداع کہہ کے میرا پرتن ذرا آسان کرو جی
سر شہزادی روپ ونت دے ہوٹھ اڈیکن شبد سریلے
ایہہ پل مہنگے، مڑ نہیں ملنے نہ ایڈا نقصان کرو جی
پورن ماشی دا چن سوہنا، رشناں کت اٹیر رہیا ہے
نیندر کچھے مہنگی دولت، ایداں نہ قربان کرو جی
سچ، لیاقت، دل دی دولت، ودھ جاوے جے ونڈ دیو تاں
در تے آئے کھڑے سوالی، مٹھیاں بھر بھر دان کرو جی

وطن اساڈا چورانوالی، جتھے دھرم ایمان توں چوری
دھرم سال وچ دکدا ہر دن کنا کجھ بھگوان توں چوری
دیکھن نوں دروازے پہرہ، کنڈے جندرے تھاں تھاں لمکن
چین گاچا، روح کراوے، ہووے سبھ دربان توں چوری
شبد گاچا، کرم گاچا، رہندی کھندی شرم گواچی
رہا! تیری اکھ دے ساہویں ہوگئی دھرم ستھان توں چوری
گڈیاں اتے پٹولیاں عمرے، اک بچڑی ہے بچڑاں کوہی
قہر کفر نے تانڈو کیتا، مٹی دے بھگوان توں چوری
تخت سلامت تاج سراں تے، عدلی راجا، راج گاچا
اییداں تاں ایہہ ہونہیں سکدا، ہووے سبھ سلطان توں چوری
تیرے ہتھ تلوار کیوں ہے، کرپا دی کرپان دی تھاویں
لوہے نے کیوں اکھ بدلی ہے، ہتھ وچ پھڑی میان توں چوری
ہن تاں ساڈا باپ روپیہ، ہے بد نیتی جننی منیا
بھرم نگر دے واسی ہاں سبھ وید کتیب قرآن توں چوری

تر رہیا ہے وقت سبجے، صرف اکو چال نال
توں بھلا نچے پیا کیوں، غرض بدھی تال نال
بیٹھ جانا موت ورگا، سبق تیرا یاد ہے ماں
تر رہاں ہاں میں زنتر درد ونھے حال نال
توں میری انگل نہ چھڈیں، نی امیدے یاد رکھ
تپدے تھل وچ، سورجے سنگ میں ترانگا نال نال
سمجھیا کر توں پرندے، ایہہ شکاری بہت تیز
پنجرے وچ پاؤن خاطر، چوگ پاؤندے چال نال
تیر تے تلوار مینوں مار، تیرا کرم ہے ایہہ
میں تیرا ہر وار موڑوں، صدق والی ڈھال نال
کاہلیا نہ کاہل کر توں، سہج نوں ساہیں پرو لے
دھرت نوں نیا کسے نہ اج تیکر چھال نال
ماچھیاں دی چال ویکھیں، مگرچھ نے بے لغام
نکیاں مچھیاں نوں گھیرن، پونگ پھڑدے جال نال

کہہ دینداں، پر ورتاں نہ میں، شبد کدے ہتھیار دے وانگ
تاہیوں ہی ایہہ دسدے نہیوں سر بدھی دستار دے وانگ
زندگی دی رنجومی اچوں میں، کھسک پچھانہہ نوں مڑدا ہاں
شرم کراں نہ ترداں جد میں، پھر یودھے بلکار دے وانگ
دھرم دھراتل چھڈ کے تر دے، سنگ مرمری فرشاں اتے
بولن بول کبول چودھری، جیہاں تیز کٹار دے وانگ
نیتی وان بدل کے نیتی، بدیتی تے آ گئے نیں
دھڑا پیارا دھرم دے نالوں، کلگ دے اتار دے وانگ
حرف ٹکاؤ، بنے وکاؤ، پیریں جھانجر پا بیٹھے
راگ سدا درباری گاؤندے، چوغا چگدی ڈار دے وانگ
دھواں دھار ماحول وشیلا، دم گھندا، ساہ پھلدا ہے
کھ صفیاں تے زہری خبراں، روزانہ اخبار دے وانگ
جد وی سفر کراں میں سوچاں، سوچ سوچ کے بہہ جاواں
کتھے قدم ٹکاواں، سبھ راہ، تیز دھار تلوار دے وانگ

زندگی سچ کدے بیبا ایساں نہیں کریدا
بُریاں دی بات دا ہنگارا وی نہیں بھریدا
بہن تے کھلون بارے گل پلے بنھ لے
سچ پلے ہووے، کھے ہون توں نہیں ڈریدا
رات پچھوں دن پھیر ایہی نت نیم ہے
ایویں دم گھٹ گھٹ جیندیاں نہیں مریدا
جسراں ملاپ روح سچ چھیڑے وساد نوں
اوسے طرحاں مترا وچھوڑیاں نوں جریدا
ٹٹ گیا سپنا حقیقتاں نوں جان لے
بھل جا توں سپنا حسین کسے پری دا
آئیاں ازماؤن تیرا تان میرے ہیریا
دیکھ کے مصیبتاں نوں ایویں نہیوں ٹھری دا
اج نوں سنوار بھائی کل کس ویکھیا
ایہی اپدیش میرے گو رو تیرے ہری دا

راجیاں نوں یاد نہ جے قول اقرار ہے
ساڈی الغرضی ہی بہتی ذمہ وار ہے
انیاں نوں ٹک ٹک باغاں نوں اجاڑدے
اک نہ اکلا، ایہہ تاں طوطیاں دی ڈار ہے
کاواں نے سی کھوہے ساتھوں زور نال آلھنے
گھگیاں وچاریاں نوں اپنی کتھے سار ہے
جال وچ اڈنا پرندہ پھاتھا ویکھ لو
چوگ والے لوبھ کچھے ہو گیا شکار ہے
تلیاں تے سیس والی فیس اوکھی تارنی
ماریا دوچتی، سر گڈے جنا بھار ہے
دکھ دکھ آلھنے تے اڈ نے اڈاریاں
قافلہ ہی اندروں تے فٹ دا شکار ہے
کہڑا ویری دے گیا، کھڈونا ایہہ معصوم نوں
بچیا نہ کھیڈیں، ایہہ تاں اگ دا انار ہے

ویڑھے دے وچ رکھڑا لالھیں چاواں لئی
خود غرضاً! نہ بیچ اکلیاں چھاواں لئی
چڑیاں بنھ قطاراں امبریں اڈ رہیاں
روفق میلہ لازم بہت ہواواں لئی
ٹاہنی اتے نچدے پتر مانیا کر
صرف ہوا نہیں دیندے کیول ساہواں لئی
شہری ہونیوں آلھنیاں توڑیں توں
اس نوں ڈھاہنا پاپ ہے، پنڈاں تھاواں لئی
جد بجلی تر جاوے، جند تے بن جاوے،
چھتری بندے برکھ نے پکھیاں ماواں لئی
اس دے ٹاہن سلامت رکھیں ازلاں تیک
بھین میری دی پیگھ تے سچڑے چاواں لئی
ہر بوٹے نوں پانی پاؤ رشتیاں وانگ
ایہہ وی سبق ضروری، بھین بھراواں لئی

کچیاں گھراں دے بوہے کندھاں نوں سنبھالیے
وڈے نے سوال ایویں ہس کے نہ ٹالیے
ساگراں دی ہک تھلے ساڈا ہی سامان ہے
چلو جی مدھانی پھڑ ایس نوں کھنگھالیے
پھردے نے چور تے لئیرے شرھیام ہن
اپنے بنیریاں تے آپ دیوے بالیے
کاہدا اوہ ایمان جو بازار وچ بہہ گیا
چور اتے سادھ اتھے بنے بھائیوالیے
تیرا انصاف کہندے کھنھ لا کے اڈیا
فیصلے سناویں کیسے دلاں دیئے کالیے
حداں سرحداں دے ارار پار موت ہے
زندگی دے راکھے ہو گئے عقلوں دیوالیے
پے گیا پھٹارا راگی گاؤندے نے بسنت راگ
فٹ پو نی توں وی ہن آس دیئے ڈالیے

نہ مظلہ نہ مقطعا ایہہ تاں درد کہانی رات دی
ترل وارنا ایہہ تاں دل دے اندر لے جذبات دی
ہور کسے نوں کیہ سبھاواں، میں تے آپ گواچا ہاں
سمجھ اجے نہ آئی مینوں حالے اپنی ذات دی
روٹی نوں کاں جھپٹا مارو، کھوہ لے جاؤ بالاں توں
نیت کھوٹی سمجھ گیاں میں، کالے مُونہہ بدذات دی
سوچ سمجھ کے چاٹر لوکاں، تانی ایہہ الجھائی ہے
کوشش کر سلجھاؤنی چاہناں گنجھل ایہہ حالات دی
جھبوری دے ہتھاں اچوں بھانڈے مانجدریاں جو چھڑدی ہے
سرگم ایہہ تاں اوہدے گھر دے سکھنے توے پرات دی
زہر پیانڈے راج گھرانے، پتہ نہیں ہن کتھے نیں
نسل اجے وی بڑھکاں مارے، وش پیندے سقراط دی
چار پھیریوں گھریا بندہ، پھاہ لے کے کیوں مردا ہے
پیڑ پچھانوں کدھر جاندی، اس دے آتم گھات دی

اک پڑ تھلے دو جا اتے، پیس رہے چکی وچ دانے
بھولے لوک الاپ رہے نے، سبھ کجھ ربا تیرے بھانے
ساڈا آٹا سانوں ونڈ کے، آکھی جان و جاؤ تاڑی،
کنے چا تر ہو گئے ویکھو، کرسیدھاری زر جروانے
کنک وی ساڈی، ہتھ وی ساڈے، پسیا کوئی ہور سمیٹے،
دھرتی دھرم گواچ گیا ہے رکھوالا نہ فرض پچھانے
چڑیاں موت گنواراں ہاسے، ایہہ ورتارا مکدا نہیوں،
پھرن شکاری کس غلیلاں، دھرم نگریوں، دھر لدھیانے
اخا بولا مایہ دھاری، شستہ دھاری تے ادھیکاری،
کہڑا در کھڑکائیے دسو، جہڑا ساڈا درد پچھانے
پھر بتاں نوں پوج رہے ہاں، مکت کرایا جس توں گرواں
کدھر گھیر لیائے سانوں دھرم دے ناں تے مانس کھانے
یوگی بھوگی رل گئے سارے، وچن رل کے وطن پرستی
سو پھل کھڑے کیاریوں پٹ کے، بچ رہے نے جو گیا بانے

نہ گھراویں جین جو گیا، اج مگروں ہی کل ہوندا ہے
ڈھیری ڈھاہ کے بہہ نہ جاویں، ہر مشکل دا حل ہوندا ہے
چار پھیر گھمریاں پاؤندا درد پرندہ بہن نہ دیویں
من دی ٹہنی پکا رہ کے ایہی بندا سل ہوندا ہے
توں تکراروں سدھ م سدھا پہنچ گئیں ہتھیاراں تیکر
غصہ تاں چندال بھراوا، گل دا اتر گل ہوندا ہے
ہر ویلے برسات اگن دی، بول تیزابی مونہہ اچوں کڈھیں
سخن سنیہڑا بھیج بھیڑیا، جے تیرے توں گھل ہوندا ہے
ون وچ اککھا رکھ کیوں ہووے، ہمسایہ ہے ماں پیو جایا
تیز ہنھیریاں والا جھٹکا، تده بن کتھے جھل ہوندا ہے
بیہمتاں دی یاری زحمت، رحمت سگت ہمتیاں دی
بے وشواس نشانے توں بن چار قدم نہ چل ہوندا ہے
درد کہانی بن جاندی اے، اکٹھیاں ہو کے ہڑ دا پانی
صبر، صدق، سنتو کھ بنا ایہہ کلیاں کتھے ٹھلھ ہوندا ہے

داس کبیر دی جھگی ہے کیوں گل کٹین دے پاس اے وی
چھ صدیاں دا پھیر گھمیا بدلن دی نہ آس اے وی
ایک نور تے سبھ جگ اتجے، گاؤندے ہاں، پر مندے نہیوں
سیاں نوں تاں لینے پیندے، پچھ پچھ کے کیوں سواس اے وی
راج بھاگ دی اردل اندر گنوتے کیوں چور جھلاؤندے
ہر عرضی تے کیوں لکھدے نے، آگیا کاری داس اے وی
بندھن مکت بنایا سی توں، سو پھلاں نوں کھڑن سکھایا
خشبوئیاں نوں گھر نہیں ملیا، بھوگدیاں بنواس اے وی
میرے اندر کجھ نہیں میرا، سبھ کجھ تیرا، پھر کیوں ہووے
تیری نظر سولی اندر، دھنوتتا ہی خاص اے وی
ترس دا پاتر گیا نونٹیا، لکدا پھر دا چانن کولوں
کالکھ دی سرداری تھلے، تڑف رہیا اتہاس اے وی
تانا تنیا شبد سنہری، جسدی خاطر داس کبیرا
کرمصوم وچ پھرے گواچا، تیرا بچن بلاس اے وی

ست یگ، دواپر، کال تریتا کلگ تیکر اکھیاں میٹی
جنت پرندے ہن وی گاؤندے، اوہدیاں داتاں اوہی جانے
بھیڈاں منن والیاں دی وی، نسل بدل گئی، ایہہ کیہ ہویا
ان اتارن والے رج گئے، آجڑیاں دے پاٹے بانے

بڑا ہی ورجیا خود نوں ایہہ کہنوں رہ نہیں سکدا
میں تیرے واسطے تاں ہور پٹھاں لہہ نہیں سکدا

ادھوری گفتگو چھڈ کے توں مڑ کے بات نہ چھوہی
میں تیری بے رخی اپنی وی جندے سہ نہیں سکدا

توں میری اکھ وچ اتھرو دی جونے کیوں پئی پیڑے
جو پتھر ہو گئے، ہن نیر بن کے وہ نہیں سکدا

اکلا آدمی ادھا ادھورا، کیہ کہے، کسوں
میں دل دی وارتا تیرے بناں تاں کہہ نہیں سکدا

میں اڈنے باز دے کھنہاں تے امبر بہت گاہیا ہے
تیری دہلیز تے میں چوگ دے لئی بہہ نہیں سکدا

صرف کمزوریاں بندے دیاں مُونہہ بھار کر دیوں
ثبوتا آدمی اوداں کسے توں ڈھیہہ نہیں سکدا

کدے ویکھیں، گنیں، بکل میری وچ چن سورج نے
میں تارہ نگر سارا، لے کلاوے، چھہ ☆ نہیں سکدا
*ک بچپ کے بہنا

ساڈے ہندے سندیاں پنجاب گیا ٹھگیا
ٹھگیا وی ایداں سانوں پتہ وی نہ لگیا

تھالی وچ روٹی سی چپاتی کدوں بن گئی
چھولیاں توں چنے کداں بنے ڈھورا لگیا

چنگے بھلے چول تیرے چاولاں 'بچ رل گئے
کھائی جا گتاوا توں، پنجابیا او ڈھگیا

تینوں وی بناؤن گے ایہہ ہور دا ہی ہور کجھ
دیریاں دی اکھ ہن تیرے اتے جھگیا

تیرے جے مشیناں 'بچ ہزاراں ساز قید نیں
دجیں گا توں کداں ہن ڈھول اُتے ڈگیا

تیریاں اڈاریاں دے نال سدھا ویر ہے
کٹ دے توں نشیاں دا جال شیر بگیا

دیکھ لے سرہال ☆ تیری رت نوں ڈکاریا
نووں من ریت سکی مونیوں پت جگیا
*رت پتارنگن ہارا جیو

بچ جا پنجاب سیہاں، چوکیدار کہہ گیا
اونان تاں بچا لے، جتا پلے تیرے رہ گیا
نشاں سمیت کنے ویلاں تینوں ماریا
ایویں تاں نہیں پہیہ تیرا پڑی توں لہہ گیا
نرے دی پنڈ بھاری، تریا رہ، رکس نہ
اٹھیا نہیں جانا جے توں پانی وچ بہہ گیا
سورما سدیوی جنگ لڑے تاں ہی سورما
گندا نہیں کنے وار ہلڑی تے سہ گیا
چین وی تاں اٹھیا سی 'فیم دے پہاڑ' چوں
جگ سارا کوکدا سی ڈھیہہ گیا بی ڈھیہہ گیا
لگ گئی سیونک تیری دیہی تے دماغ نوں
لکھ دا سی ہندا ہن لکھ دا نہ رہ گیا
اگ تاں جوانا سارے سینیاں بچ قید ہے
جگ مگ جگے جہڑا تیلی وانگوں کھہ گیا

چکی پھردیں لاش اے وی، تن جیندا من اندروں مریا
بن منزل توں تردے تردے، تیرا حالے دل نہیں بھریا؟
اپنی لمی چُپ دا کارن، دس تاں صحیح کدے توں جندے
میرے نال گفتگو کردی، سچ دسیں نی دل نہیں کریا؟
اک ٹہنی تے اپنے الو، راگ الاپن آپو اپنے
جس وطن دا رکھا ہے رب، ہن وی مریا، ہن وی مریا
موت دے نال مشکری کردا، اوہ پنجاب گواچ گیا ہے
ہن تاں اتھے رکھ تے بندے، جنت پرندہ ہر جی ڈریا
آپے ہی توں دس بھراوا، میری سکھیا کنج لوے گا؟
کئی دیر گلاس تیرے ہتھ نکو نک شراب دا بھریا
تیری زلف سنواراں ہتھیں، رتجھ اے وی مچل رہی اے
تینوں ورن لئی دس پریے، کیہڑا ستم نہیں میں جریا
بدلاں دی چنی دا اوہلا، پاسے کر، لشکوراں بن جا
دید پیاسے نیناں خاطر، تیرے توں ایہہ وی نہ سریا

سانجھ توں ملاحا بیڑا، چپو مار تان نال
کنا کجھ پلاں پٹھوں وھندا وھندا وہ گیا

00

عوامی شاعر اُستاد دامن دے نال

مادھو لال حسین دے حجرے شبد اگن دے گھڑدا تیر
پنج دریا جس اندر شوکن، دامن سی استاد فقیر
جسم چیر کے وطن بنائے، کھس گئے کھنہ پرندیاں وانگول
ساری عمر رہیا اوہ سیندا، پلے پاٹی روح دی لیر
بندے وچ وشواس جگاؤندا کہندا ہمت کر لئو یار
جھنگ سیالاں ول نوں چل پو، اگلے پنڈ اڈیکے ہیر
وارث دا سی اصلی وارث، لوک پیڑ دے ہدم ورگا
زندگی دی ٹکسال بچ ڈھلیا، حق سچ تے انصاف دا پیر
نہ سی وید، حکیم، اولیا، نبض پھڑے بن دسدا سی
تُرت پچھان کے کہہ دیندا سی، کرسی دی اکھ وچ ہے ٹیر
حداں تے سرحداں اس لئی، ارتھ ہین سن، روکاں وی
صدق سلامت کر کے اوہدی، ہوک تاں جاندی امبر چیر

رات ہنیری ہوکا دیوں، آکھیں بار م بار او یار
چن ستارے سورج میریاں دو باہاں وچکار او چار
تیرے ہتھ وچ سوہا پرچم، گھٹ کے نہ رکھ، لہرن دے
رنگ رتے نوں بولن دے توں اس موتے نہ مار او یار
ایہہ بکل برہمنڈ جڈی اے، لوک مکتیاں دا جو خواب
اُسنوں گھٹ کے سمیت نہ کر ہور ذرا وستھار او یار
میں وی تیرے نال برابر، دھر بن بال مشال کھڑاں
بول ذرا توں کیہڑی گل دا، روح تے رکھدیں بھار او یار
ایہہ جہڑی اسمان 'بچ لشکے لیک جہی کرپان دے وانگ
شعراں میریاں روپ بدلایا، بن بجلی دی تار او یار
جادوگرنی کرسی نے سبھ رینگن ہار بنا سٹے
اڈنے پڈنے سپنے ہو گئے، کیوں ایسے لاچار او یار
آپاں حالے فوج پیادہ، کھلری، کٹھی کیتی نہیں
ساڈی بستی لٹن مڑ کے چڑھ پئے گھوڑ سوار او یار

کہندے نیں اک وار ملدیاں، لالی وکھ کے اکھیاں دی
کوک کیہا اس، سانوں پٹیا، جس نوں کہن آزادی ویر
واہ او شاعرہ! پہریدارا ماں بولی تے غیرت دے
پیاس مٹاون میری، تیرے بول جو ندیوں نکھڑے نیر

میرے ہتھ وچ سورج نہیوں، دیوا ہے اک ٹمک رہیا
ایہدے سرتے رات ہنھیری، وچوں دی میں گزر گیا
وگدے نے گفتار دے غازی، منڈی دے وچ گاہک بڑے
ایس شہر کردار گواچا، چانن سوہی لیک جیہا
کالا امبر وچ وچ تارے، ایہہ ہن وچھڑے میت مرے
سلھی اکھ نے ویکھدیاں ہی بھریا ہوکا سرد جیہا
سپتیں میں دریا ہونا سی، وہندا جے میں بہندا نہ
نہ پیندے پھر ریتل بٹے، ایہہ توں بالکل ٹھیک کیہا
بجھیا بجھیا مر جاویں گا، جگ تے کر دے سرخ سویر
چار پھیر وچھا دے چانن، دل نوں کنی وار کیہا
سورج دی لشکور ورگیا، دھرت اڈیکے تینوں ہی
کرناں بچ سیاڑاں اندر، گلیاں کوچے توں رشنا
گیت غزل جاں آکھ رباعی ایہہ تیرے تے زبھر ہے
اتھرو کریا صفحیاں اُتے، دل نے اپنا درد کیہا

میں تیرے ساہاں بچ حاضر، الوداع کہنا نہیں ہے
اک پل کیہ، اک ساہ وی، دور میں رہنا نہیں ہے
پلک دے اندر نورانی، روشنی وچ گھل گیا ہاں
ایس تھاں بن ہور کدھرے میں کتے بہنا نہیں ہے
توں کدے وی شام ویلے، ایہہ کہیں نہ، جان دے ہن
بن سواساں جین والا درد میں سہنا نہیں ہے
اے محبت! عجب تیری داستاں ہے مہک ورگی
ایس توں مہنگا کدے میں ویکھیا کہنا نہیں ہے
کیہ کہاں، کداں کہاں، توں کیہ کیہ مینوں بخیا اے
اک دو جہماں بچ میتھوں، قرض ایہہ لہنا نہیں ہے
ہو گئی سی پیڑ پتھر، پگھلیاں آرام ہے ہن
تیرے بن دریا دے دے، کلیاں ویہنا نہیں ہے
دل دی تختی اکریا ہے مہک دے پھمبے محبت
آخری ساہاں دے تیکر، حرف ایہہ ڈھہنا نہیں ہے

سپنے وچ روز میں دیکھ رہاں، میری ماں تے چاچی تائی سبھ
 حالے وی سانجھا بالن لے، ہر شام تندور تپوندیاں نیں
 خواباں دے اڈن کھٹولے وچ، یاداں اسوار سدوی نیں
 دن رات میرے سنگ جاگدیاں، خورے کس ویلے سوندیاں نیں

00

دن چڑھدے توں شام تیک جد یاداں جھرمٹ پوندیاں نیں
 ساہاں وچ سرگم چھڑ پیندا، پھر پوناں نغے گوندیاں نیں
 کدے سورج چن تے تاریاں وچ، جند لھدی تینوں ساریاں وچ
 سنیا کر امبراں واڑیا، جد کونجریاں کر لوندیاں نیں
 تپ جاوے پنڈا دھرتی دا، مرجھاؤندے برکھ بروٹے جد
 انداز عجب مینہ منکن دا، تد چڑیاں ریت نہوندیاں نیں
 دھرتی وچ جڑھاں سلامت جے، پیتاں نوں لوریاں پون دے
 کھڑا ہے باغ بغیچا پھر خشبویاں آپ بلوندیاں نیں
 سورج دی اکھ وچ اکھ پاواں، کرناں وی میرا نیڑ کرن
 چان دی سرم سلائی لے، میرے نیناں دے وچ پوندیاں نیں
 روح والے ورق فرودیاں تے آکھن مُونہہ! چوں بول ذرا
 دستک در دستک دے دے کے، دل دا بوہا کھڑ کوندیاں نے
 کھوہاں دے پانی اتر گئے، آہ اکھیاں وچوں کیہ وگدا
 ہنجوآں دی مالھ نہیں تردی، ٹڈاں کیوں بھر بھراؤندیاں نیں؟

میں وی نزل نیر کدے سی ستلج دا ساں وہن دوستو
 ہن تاں مینوں بڈھے تائیں گندہ نالہ کہن دوستو
 کیوں شاہاں نوں سمجھ پوے نہ، جل وی اک دیوتا ہندے،
 کرن پلپیت پوتر پانی، پکا بنے گرہن دوستو
 فکر کرن، نہیں ہمت کردے، پڑھے لکھے سبھ گوڑھ گیانی،
 مر چلے نے سوچدیاں ایہہ، رل کے نہ ایہہ بہن دوستو
 اک پاسے سرمایہ ظالم، زہر پیائے نہ پچھتائے،
 بھولے پنچھی ایس قہر نوں، بھانا من کے سہن دوستو
 ون سون رسائیاں گھولن، میرے پانی اندر جہڑے،
 دانویر بن کرن دکھاوا، مگروں نہ ایہہ لحن دوستو
 بند شیشیاں والیاں کاراں، جانے نہ بے کرک زمانہ،
 بدبودار ہواڑھ 'بچ جینا ڈاڈھا اوکھا رہن دوستو
 میرے وچ وشیلا پانی، جتھوں لنگھدا ونڈدا کینسر،
 پہریدار بنو تے جاگو، کالے ٹکے ڈھہن دوستو

ہمیشہ ڈھال ہی بنا، کدے ہتھیار نہیں بنا
 تسیں راہاں 'بچ چھاں بنا، کدے دیوار نہیں بنا
 تسیں خوشبو دے وانگر رکنا پوناں 'بچ گھل مل کے،
 کدے باغاں دی روح تے بے وجہ ہی بھار نہیں بنا
 ایہہ کالج آدمی نوں خوردی برباد کردی ہے،
 ہنھیری رات دا بھل کے کدے پریوار نہیں بنا
 تسیں دھپاں تے چھاواں نوں، سدا ہی ماننا کھلھ کے،
 کدے وی کمریاں دی جیل دا شدگار نہیں بنا
 تسیں جل دا ترونکا دین خاطر مشق بن جانا،
 گھراں نوں راخ کردے اوہ کدے انگیار نہیں بنا
 تسیں ہر وقت ہی ترنیں مشالاں بال کے شبدو،
 کدے لالچ دی جھانجر پہندی اخبار نہیں بنا
 تسیں سنگل صحیح، پر پگھل کے وی یاد ایہہ رکھنا،
 تسیں کرپان بن جانیو، کدے تلوار نہیں بنا

کیہدی اے مجال سانوں ڈبی وچ پا لوے
مہک دا وجود، بھاریں ساہاں وچ ساہ لوے
اپنی گل صاف، میں نہیں کپڑا، وجود ہاں،
جدوں دل کرے مینوں پا لوے تے لاه لوے
ساگروں وشال سینہ، نشپا اڈول ہے،
جنا زور لگے اوہدا، اونا ہور تاء ل لوے
اپنی ہی اگ وچ مچدے نوں کہہ دیو،
کدے تاں پیار نال سانوں چتوں چاہ لوے
چڑھے گھوڑے ہر ویلے، رہنا وی تاں روگ ہے،
پرکھاں دے پٹھ بیٹھ، کہو، کدے ساہ لوے
دھونیں دے پہاڑ اتے، کہینے کیتی یاترا،
خواباں دے پرندے ہن دھرتی تے لاه لوے
ساڈے پنڈ اوسے نوں ہواواں دین لوریاں
کندھ نال کھڑھا منجا، جہڑا چھاویں ڈاہ لوے

رن بھومی نے روپ بدلایا، انٹرنیٹ میدان بن گیا
سچ پچھو تاں نیتا بن کے، برا بولنا شان بن گیا
پگ پوچویں سونی صورت، ڈھڈ اندر پیٹرول ٹینکیاں،
اگنباں ہی چھڈی جاو، جو جتھے پردھان بن گیا
خود نوں آکھے جنتا سیوک، کہہ کے سیوا پھکدے میوہ،
کہنی تے کتھنی وچ پاڑا، کیسا ہے ایمان بن گیا
ہر گھوڑے دے مگر وچھیرا، کرسی دا حقدار کہاوے،
کملا رملا جو کجھ بولے، اوہی سبھ فرمان بن گیا
کاٹھ دیاں لتاں نوں بونے، سمجھ رہے نے اپنی ہستی،
کرن منادی گھلیئے جسوں، سمجھے بڑا مہان بن گیا
گھر دی منجی چھڈ کے جو وی، کرسی خاطر بھنگ رہیا سی،
دن چڑھیا تاں سپنا ٹٹا، بوہے تے دربان بن گیا
کوک کیہا شبدان نے مینوں، جو کجھ ویکھیں کیوں نہیں لکھدا،
جو کجھ تکیا لکھیا اوہی، ایہی غزل دیوان بن گیا

پلکاں اہلے لکيا سورج، چڑھدا تاں پر بھات ويكھدے
چپ دی انھیر گفا وچ رہندے مرچلے ہاں رات ويكھدے
نيویں نظر کریں، نہ بولیں، ہوٹھیں جندرے لا نہ بھلیئے،
دو ہرنوٹے نین تیرے کیوں نہ میرے جذبات ويكھدے
ہجر وصل وچ انتر ٹیا، وقت کھلوتا ہووے جیکن،
پرکھاں وچ دی چن دا چہرہ، جند نشیائی جھات ويكھدے
صفر برابر میری ہستی، رقم بناں جے توں نال تریں،
بیت رہی ہے عمر اچے تاں یاداں دی سوغات ويكھدے
میں وی چن جاں سورج ہندا تیرے دو نیناں وچ جگدا،
دیناں والے ذات نوں چھڈ کے، جے میری اوقات ويكھدے
ہس پیا کر چمبے جاییے، کھڑ پیندے من باغ بچیا،
مہکے جیکوں رات دی رانی، تاریاں دی بارات ويكھ کے
ويكھ کوں گھنگھور گھٹاواں لے کے کنیاں آ گنیاں نے،
جی کردا سی بھجکے دوویں، انج پہلی برسات ويكھدے

تن دی بھٹکن، من دی اٹکن، ثابت قدم اڈول رہے
عقل دی سنگھی، پھڑ لے گھٹ کے، کھسکے نہ ایہہ کول رہے
ہر منزل ہی خود سرناواں دس دیندی ہے پاندھی نوں
پرپک نشچا ہووے جیکر پیراں وچ سمتول رہے
پھر کیہ ہويا چڑھی ہنیری، ایہہ تاں پہلی وار نہیں
بال چراغ بنیرے دھر دے، ٹک جانے جو ڈول رہے
مٹی تے قابض نوں دسو، کول بٹھا سمجھا دیوے،
وگدے پانی، خوشبو، پوناں، دسو کس دے کول رہے
نیلے امبر آ لھنیاں لئی، سپنے رتھجاں، اتھرے چاء ل،
میری روح دے اڈنے پنچھی ويكھ لوو پر تول رہے
سندا کیوں نہ باہل بن کے، لکدا پھر دیں شیشے توں،
شکر منا توں، ایہہ بے جیہے درد کہانی فول رہے
اودوں تک تاں سارا کجھ ہی، سبھ اچھا سی، تخت لئی،
دھرتی والے جد تیکر سی، حق سچ توں انجھول رہے

ایس وطن وچ گھر کتھے ہے، خالی چاردیواریاں نے
لہدیاں ایہہ عمرہ بیتی، تاں ہی اکھیاں بھاریاں نے
میرے پیریں بچپن توں ہی، بجھ گئے پر بت، دسدے نہیں،
اپنے توں ہی اپنے تیکر، تاہیوں سگل اڈاریاں نے
توں کہندا ایس تیز تراں میں، پر اس گل نوں بھل جاویں،
استریاں دی مالا گل وچ، پیراں ہٹھ کٹاریاں نے
باغ بچیا کمبیا سارا، پتہ پتہ سہم گیا،
راکھیاں دے ہتھ، اپنے نینیں، ویکھیاں جد توں عاریاں نے
پہلی واری ایس قسم دا دھرم ویکھیا دھرتی نے،
دھرم ستھان ورمیاں اندر، دھریاں ناگ پٹاریاں نے
تیرے ہندیاں چونڈ رہے نے، عصمت، زر جروانے سبھ،
راج کردیا، بند کیوں تیریاں، اکھاں، بوہے باریاں نے
دیر سویر جواب تاں دینا پینیں سرب سوالاں دا،
جاناں وار گیاں جد ساتھوں چکھنیاں گلاں ساریاں نے

جیہناں دے ہتھ کجیاں نے اوہ لاگے بہن نہیں دیندے
ساڈے دل کیہ ٹھدا بھردا کجھ دی کہن نہیں دیندے
ولی قندھاریاں روپ بدلایا، پر نہ بدلی ہے عادت،
دل دریا نوں اس دھرتی تے کھلھ کے وہن نہیں دیندے
کی دساں اس من دی حالت، اندروں باہروں ہے زخمی،
بندے جو ہمدرد اوہ پلے لکھ وی رہن نہیں دیندے
مان مرتبے مان اتھے گرگٹ ورگے چہرے وی،
مالک نوں اوہ بھرم پہاڑوں، پٹھاں لجن نہیں دیندے
ویکھ لوو کلجگ دا پہرہ، مُونہہ سر کالیاں والے دا،
جسدے ہتھ وچ شیشہ ہووے، نیڑے کھن نہیں دیندے
چار دیواری اندر چوغا، رنج رنج کھاندے نے پنچھی،
بن پرواز مرن دا سانوں، درد وی سہن نہیں دیندے
کڑتے نال پجامہ ساڈا سہناں نوں ہی چھدا ہے،
تاہیوں کرسی لاگے ساڈا منجا ڈہن نہیں دیندے

بھگت سرا بھا او دھم سنگھ تاں انھی رت کردار دا ناں ہے
لوک مکتیاں خاطر پلھری سوہی سرخ بہار دا ناں ہے
دیس پنجاب دے سرتوں لتھی، مڑ چن کے بدھی ہوئی،
ویراں دے سر شملے والی انجیلی دستار دا ناں ہے
رنگ نسل تے ذاتوں اچڑا آزادی دا پرچم پھڑا،
جلھیاں والا باغ تاں ساڈے اس وڈے پرپوار دا ناں ہے
ورثے دا سویمان برابر، قائم دائم جت دا نشچا،
سیس تلی تے دھر کے تردی، بجلی جہی رفتار دا ناں ہے
ہمت، صدق، دلیری چوتھا، مان بھراواں دا بے رل جے،
حق سچ تے انصاف لوڑدی، نربھو سوچ وچار دا ناں ہے
جبر ظلم دے سدا ساہمنے، نہ لہدی نہ جھکدی جھڑی،
بابر نوں جو جابر بولے، میری گر گفتار دا ناں ہے
توں جو مرضی سمجھ لوں ہن، گیت غزل کویتاواں کہہ لے،
میرے لئی تاں قرض پرانا، سرتوں اترے بھار دا ناں ہے

تان دیو ہریالی چھتری، دھپے سڑدی دھرتی ماں جی
وقت اجائیں جان دیو نہ، لا جیکارا آکھو ہاں جی
بوہڑ تے پپل، نم تروینی، کردی سدا سواگت جتھے،
اس رکڑی وچ بہت برکتاں ہندیاں سی بی ایسے تھاں جی
کڑیاں چڑیاں بن بے رونق، بنا باغیچہ قہر خدایا،
برکھ بیج وشواس دواؤ، پتر نہیں، سپتر ہاں جی
ون ہریالے، باغاں کچھڑ، امب ٹپکدے ٹاہناں اتوں،
ایہہ سبھ ہووے، تیری دھرتی، دیس دواآ مینیں تاں جی
دھرت بسترے پر چادر ہری کچور وچھا لئیے جے،
اوہ دن موڑ لیاہئے جسراں، چھاویں منجا ڈاہندے ساں جی
آلھنیاں لئی بہت ضروری، برکھ جھاٹلے گھر دے نیڑے،
بچیاں خاطر بن کتاباں چڑیاں مور کبوتر کاں جی
پھیر کہینگا، مینوں ستیاں، توں تے ویر جگایا ہی نہ،
وقت گزر دا جاندا نکیا، اپنی گل میں آکھی تاں جی

کدے وی آس دے دیوے، ہوا توں ڈرن نہ دینا
امیداں وقت جو کردے، کدے وی مرن نہ دینا
ہنھیری رات ہے، طوفان، جھکھڑ، ڈولدے سائے،
تے جیوندی لاش وانگوں دوستی نوں ترن نہ دینا
سراں تے شام ہے، سورج سمندر ملن لگے نے،
دلاں نوں سامھنا تے سرد ہوکا بھرن نہ دینا
کدے وی رات دے سائے توں ڈر کے سہم نہ جانا،
جیوندے خواب نوں اگنی حوالے کرن نہ دینا
بڑے طوفان آئے، آؤنگے وی ہور چڑھ چڑھ کے،
دلا توں حوصلہ رکھیں، امیداں ٹھرن نہ دینا
نخسی جوہ دے اندر پھرن ٹولے بیلگامے جو،
توں اپنی فصل اندر ورج، اتھے چرن نہ دینا
کدے جے اون اوہ پل، کہن جو دڑ وٹ کے بہہ جا،
برونہیں چڑھن نہ دینا، کدے وی شرن نہ دینا

سارا جنگل ساڑ لیا ہے، سوچ ذرا کیوں آپاں کھپئے؟
کوک رہے نے بانس دے بوٹے، سبھ دی سینے، سبھ دی سپئے
پت جھڑ والی کتھا کردیاں جھڑدے پتے بہت گنائے،
وقت پھٹارے دا جے آء؟، آ اس نوں جی آیاں کپئے
نویں کرومبل نواں سنیہا، نویں سپیاں نوں کھنھ لگے،
کس منزل ول جائیں آپاں، نشچا کریئے رل کے پھئے
سجے ہتھ نوں کھبا جیکر ساتھ نہ دیوے تاڑی دے لئی،
ایداں ہی روح بے سر ہووے، دن تے رات گواچے ریئے
قداں دا سمتول ضروری، مینوں پچھو تھڑکے کولوں،
من تے بدھی سرت اکاگر، رل کے تورن چارے پھئے
ماں دھرتی تے جننی دے سنگ ماں بولی وی کدے نہ دوسرے،
دیش، بدیش، سمندر ٹپ کے، بھادیں جتھے مرضی ریئے
توں مینوں، میں تینوں جیکر ہن تیکر وی ملیا نہیوں،
وچھڑیاں ہی مرنہ جائیے، اک دوجے دے دل وچ لپئے

توں وی لاه دے گھنڈ، کہہ دے چور نوں توں چور ہن،
 اوہ تاں آ کے بہہ گیا ہن، مل بیٹھا چوترے
 ورقیاں تے رنگ بھر دے بن سمیں دا چترکار،
 میں تاں لکھ اتے تان لا کے، شبد جو میتھوں سرے

00

☆

چیکدے سارے کہ ایہہ تاں رجیاں دے گھر بھرے
 تخت جھاں نے بٹھایا، نہ کرے خوش، کیہ کرے؟
 بے دلیے نال چرچہ، بحث ہن میں کی کراں،
 سمجھدے مورکھ کہ ایہہ تاں، کار ہے، میتھوں ڈرے
 جال وچ ساڈے ہی جی نے، چوگ دے لالچ شکار،
 وکن مگروں جل پری پھر پانیاں وچ، کیہ ترے
 تڑپدی خواہاں دی گھگی، تیر وندے آر پار،
 کنے سورج چڑھ کے لہہ گئے، زخم تاں اوویں ہرے
 تردیاں دے نال، تر دا قافلہ یارو ہمیش،
 باہر چل، تے دیکھ منزل، بیٹھ نہ چھپ کے گھرے
 نیل گ؟ واآں، جانگی گدڑ تے ویری بے شمار،
 ایہہ آوارہ وگ مڑ مڑ فصل کیوں ساڈی چرے؟
 غرض پچھے رات نوں نہ رات، چٹا دن کہیں،
 مرن توں پہلاں ہی بندہ، ایس موتے کیوں مرے؟

سنیا سی رتاں اکسار نہیوں رہندیاں
ساڈے پچھوں پھیر کیوں بلامتاں ☆ نہیں لیہندیاں

دھپاں، چھاواں، رات، دن پھیر نوں وی جان لے،
ندیاں وی سدا اکسار نہیوں وہندیاں

من 'اچ ترنگاں تے امنگاں رکھیں قائم توں،
بھاویں ایہہ ودان دیاں سٹاں رہن سہندیاں

دھرتی دھریکاں دھیاں ہنجھوآں دی جون 'اچ،
مانگ 'اچ سندھور تے اداس ہتھیں مہندیاں

بننا سی جھاں اک دوسرے لئی آسرا،
باہواں اک دوجے نال ایویں رہن کھہندیاں

پاں بھار بہن لئی زمین لے واسطے،
کرسیاں سدا بلوان دے لئی ڈہندیاں

مر جاوے اندروں تے باہروں ادوں آدمی،
من والے قلعے دیاں کندھاں جدوں ڈہندیاں

*مصیبتاں جہاں بلاواں

میں اکھیں تک کئی واری، بدل وی محبتاں کردے نیں
پر دھرتی والے روح اتے کیوں پاؤندے رہندے پردے نیں

ایہہ پتہ نہیں چوگردا ہے جاں من کمزور، خبر نہیں،
دل تیز دھڑکدا ملن سار، کیوں ٹھنڈے ہاؤکے بھر دے نیں

نرچھل نرکپٹ وکارہین، سچی وی محبت ہندی ہے،
ایہہ اگنی وسترہین بھلی، مانن توں سارے ڈردے نیں

رماں دی قیدن دھرتی ایہہ، جساماں دی غلامی کردی ہے،
ایہہ برکھ بروٹے، جنت جیو سبھ روح دا ہانی وردے نیں

سپنے تے رتجھاں گلگیاں چے، معصوم پرندے وانگ نرے،
ایہناں دے قاتل دیکھے میں، خود اپنے ہتھوں ہردے نیں

ایہہ سترنگی جو پینگھ دسے تے آبا منڈل رشاں دا،
کرناں دا میلہ، دھرم نال ایہہ سبھ جی میرے گھر دے نیں

آ کچھڑ چڑھیے قدرت دی سبھ بھل بھلا کے ولگنیاں،
جو روح دے گھنگرو سندے نہ، اوہی تاں صدمے جردے نیں

بن ملیاں توں میرے دل دی، بات کس طرحاں کہہ جاندا ایں؟
روح دے دھراندر بن پوڑی، دسیں کسراں لہہ جاندا ایں؟
سپنے اندر دستک دے کے، اوہنیں پیریں مڑ ہیں جاندا،
اوسے نال گفتگو میری، جنا کچھے رہ جاندا ایں
اپنے چہرے اندر مینوں، انج لگدا اے توں وی حاضر،
شیشے اندر چپ چپتے، کیہڑے ویلے بہہ جاندا ایں
پیڑ پرچے شبدان دس، اگن کٹھالی پینا پیندے،
دھن جگرا! توں ساڈی خاطر، کنے صدے سہ جاندا ایں
ایہہ دستور پرانا اگ دا، نیڑے آیا بھسم کرے گی،
بھمبٹ بن کیوں اڈیا آؤنیں، سدھ م سدھا کھہ جاندا ایں؟
پیڑ پہاڑوں بھاری کداں، چکن مگروں ترل کریں توں،
پلکاں دے اوہلے نہ ٹکدا، اتھرو بن کے وہ جاندا ایں
میرا اتر سمجھ لوں توں، شبد گواہی میں نہ پاواں،
ہر ساہ سمجھ سمرپت اوہنوں، بن بولے جو کہہ جاندا ایں

ڈھیری ڈھاہ کے بہہ جاندا ایں، ایس طرحاں نہ کریا کر توں
مرن دھاڑا جیکر متھیا، جیندے جی نہ مر یا کر توں
آپے کہندیں، چار دھاڑے، ایہہ زندگانی، بھرم بلبلا،
کوڑ، کفر جے ملکہ جاگیراں، نہ جھولی وچ بھریا کر توں
جنگل دے وچ رات پوے جے، دن وی چڑھدے اوسے تھل تے
برکھ بروٹے تیرے سنگ نے، ایویں ہی نہ ڈریا کر توں
ایہہ اپدیش بھلایا نہ کر، سبھ دی سینے، سبھ نوں کہیے،
گنکیا توں تے چپ کر جادیں، شبد ہنگارا بھریا کر توں
جے دریا وچ پانی چڑھیا، بیٹھا وی تاں رٹھ جاویں گا،
مٹی بن کے خر جاویں گا، پیر اگانہہ نوں دھریا کر توں
مرد کہاویں، مردا کیوں ایں، ہر مسئلے دا حل ہندا ہے
تیرے سنگ اتھاس کھڑا ہے، جتکے نہ انج ہریا کر توں
توں دھرتی توں سبق لیا کر، ایہہ وی تاں ڈولے تے سنبھلے
جے گھر جاویں 'کلا کدھرے، ایہہ صدے دی جریا کر توں

میں جو آکھیئے، اوہ میرا ہے، اس گل توں انکار نہیں
توں جو سنیں، میں تاں سجا، اسدا ذمہ وار نہیں
ہو سکدے توں پتھر ہوویں، خود نوں سمجھ لوں ہیرا،
کوڈی مل نہ تیرا بندیا، جیکر روح تے بھار نہیں
لنگھ جاویں کر پون سواری، ملیا کر خشبوئی وانگ،
بہت مہین ہے پردہ بھاویں، وچ کوئی دیوار نہیں
غرضاں خاطر، منڈی اندر وکیا نہ کر سودے وانگ،
رتنگھن دی جو عادت پالئے، بندا کدے اڈار نہیں
بن ہڈیاں توں کاہدا بندہ، نرا گنڈوا آکھ لو،
شبدا سرجنا بندے نہیوں، جیکر سوچ وچار نہیں
جھورے جھردا گھر چلیا ہیں، کچے پر بت وانگ کیوں
رٹھدا، رٹھدا، مک جاویں گا، اس توں وڈی ہار نہیں
کھلر پلر چلے پنچھی، کس منزل دے راہی ایہہ
جین مرن جے اک نہ ہووے، کہندا کوئی ڈار نہیں

زندگی! تیرے ورگے سجن سارے نہیں ہوندے
کردے جو اقرار، کدے اوہ لارے نہیں ہوندے
سڑکاں کنڈھے پلدے بال جھلونگی اندر جو،
کہڑا کہندی، ماں دی اکھ دے تارے نہیں ہوندے
جھلیاں نال نبھاؤندے یاری لکھ تے کانے ہی،
اتھے وسدے لوکیں کدے وچارے نہیں ہوندے
من دے اتے بہہ جاندے نے پر بت پیڑاں دے،
اکھیوں کردے اتھرو بہتے بھارے نہیں ہوندے
اتھے تاں ہر برکھ مولدا، کھڑنا چاہندا ہے
من دے باغ بچے اندر آرے نہیں ہوندے
سکھر پر بتیں چڑھدے جیکر راہیں بیٹھ گئے،
تھک سکدے نے، پر ایہہ لوکیں، ہارے نہیں ہوندے
دل دریا، من ساگر، پانی سارا نزل ہے،
دھرتی اتے سگل سمندر کھارے نہیں ہوندے

جبر ظلم دی پینگھ سکھر جد پہنچے اتیاچاراں تے
تقماں والیا! اس پل سوئی دھریا کر سرکاراں تے
صبر صدق سنتو کھ سرور، جد کنڈھیاں توں بھر جاوے،
تر پیندے نیں لوک ادوں ہی، ترلیاں توں ہتھیاراں تے
کلی گلی جلی توں بن، گیان جوتن وی چاہیدی،
ترس نہ ایداں کریا کر توں، پنجرے پائے شکاراں تے
نبض سمیں دی ٹوہنی بھل گئے، وید حکیم سیانے سبھ،
بلدے اکھر تاہیوں ڈسکن، رت بھجیاں اخباراں تے
لاٹھی تے بندوق دی گولی، جد کدھرے وی فرق کرے،
نکل پوے کرپان میانوں، رت چمکے پھر دھاراں تے
مرضاں بن کے فرض کھڑے نے ہسپتال دے بوہے تے،
رحم حکومت ایہہ کی کیتا کمزوراں لاچاراں تے
وقت حساب برابر رکھدے، دیر سویر، ہنیر نہیں،
پڑھیا کرتوں ایہہ وی سطراں، وقت دیاں جو دیواراں تے

چل گھمیرا گنھ کے مٹی، دیوے گھڑ دے چانن لئی
توں دھرتی تے دو جا رب ہیں، عمراں لکیاں جانن لئی
چین دیاں لڑیاں دا بھاویں چانن ملدا سستے بھاء،
میں تاں دیوے بال ہنھیرا، میٹوں فرض چھانن لئی
پون گورونوں گندھلا نہ کر، شام ڈھلی تے رات پیاں،
کل عالم وچ خوشیاں ونڈ توں، ملیاں نے جو مانن لئی
دیوے نال محبت کرنی، چھیتے رکھ کے، اس گل نوں،
جو خرچاں گا وستر بنا، اک کرتی دی ہانن لئی
روشنیاں دا جال پیاراں، نال ہنھیرے لڑن لئی،
ایہہ زندگانی ملدی نہیوں، ایویں مٹی چھانن لئی
ہرے پکور چھتر دی چھاویں، جے بہنا تاں فکر کرو،
سنگھنے ون ہریالے لاؤ، سر تے چھتری تانن لئی
نشپادھاری دی جت ہووے، آدی کال توں اج دے تیک،
ہور کوپلا کر ن بہنا، من وچ کپی ٹھانن لئی

تک لے بلھیا دھراں والے، کیسی امرویل نے گھیرے
دھرم سال وچ وجدے دھاڑے، بڈھے چور مسیتیں ڈیرے
حکمران دی چھتری تھلے، سبز کبوتر کرن گٹرگوں
ہریل جھڑی بولی بولن، بالکل سمجھ پوے نہ میرے
اؤنسیاں پا کے کون اڈکیے، رشتے بنے مشینی وستو
چوری کس نوں کٹ کے پائیے، ہن نہ بہندے کاگ بنیرے
الجھ گئی ہے تانی اپنی، لہدا ہی نہ تانا پیٹا
کلیاں ایہہ سلجھاؤنی اوکھی، نہ وس تیرے نہ وس میرے
دھرم اتے اخلاق دے راکھے، بن بیٹھے نے شستردھاری
دانشور دی دانش نوں ہن، پے گئے چار پھیر پوں گھیرے
دھرتی دے سبھ مال خزانے، لٹن پٹن والا ٹولا
دیش دی مندری حالت کر کے، من من موٹے اتھرو کیرے
تن تاں اتھے، من پردیسی، سارا وطن پرایا جا پے
جھوٹھا جھوٹھا سورج لگدے، لہندا چڑھدا شام سویرے

کس دروازے دیپ دھراں میں، من مستک وچ انھیر پیا ہے
سمجھ پوے نہ کتھوں چھوہاں، کم تاں حالے ڈھیر پیا ہے
من دا میلا شیشہ کی میں، صاف کر لیا، الجھ گیا ہاں
کنا کجھ ہی بے ترتیبیا، روح دے چار پھیر پیا ہے
ہر واری دیوالی دیوے، منوں ہنھیر مٹاؤندے کیوں نہ
کاواں رولی، جھرٹ کیسا، میرے گل وچ پھیر پیا ہے
سورج، چن، ستارے، دیوے، بجلی والے لاٹو، جگنو
سبھناں دے پکچھے ہتھ دھو کے، کیوں کلمونہاں انھیر پیا ہے
حالے تیک ایودھیا من دی، یدھ توں مکت کیوں نہ ہوئی
اس دے اندر مسجد مندر، کیوں خطرے دا گھیر پیا ہے
قدرت رحمت ونڈدی، بھردی سکھنی جھول ازل توں بھوایں
بہمتے نوں کہہڑا دے، تیری تھالی بیر پیا ہے
اکو تھان تے اپنے دیوے، جگن نرتز، دھرتی چہرہ
روپ جویں پھلکاری سرتے، سبھری سرخ سویر پیا ہے

کیہ دساں نی خوشبو جھینے، میں تے ہر پل ایہو چاہواں
کنڈے کنڈے آپ چگاں تے ہر پھل تیری جھولی پاواں
زندگی دے اپرام پلاں نوں چوس لواں شو روپ دھار کے
روح دے نگن وجود نوں جنڈے سکھر پہاڑیں ناچ نچاواں
کئی جہماں دے جہراں مگروں، وصل دیاں دو گھڑیاں ملیاں
میں جنڈی دا ماس کھوا کے، کیوں شکرے نوں یار بناواں
چار پھیرے بھیر بڑی ہے، ون سونے شور دا جنگل
من دا مور دھرت نوں سہکے، کیہڑی تھاں تے پیلاں پاواں
پت جھڑ دے موسم وچ ملیوں، ہن کاہنوں مہکنڈے یارا
ہن تاں میرے اپنے سر تے برکھ نپترے درلیاں چھاواں
میرے گھر وچ اک دریا ہے، شانت وگے بھرپور نرنتر
تاں ہی تپش نہ آوے نیڑے، جد چاہواں میں تاری لاواں
میرے اندر باہر نے بہندے، جو میرے وشواس دے پاتر
رشتے ناطے ونج بازاری، سچ منیں میں مونہہ نہ لاواں

چھڈ دے آلس بھراوا، وقت نہیں کرنا خراب
پرت جاوے نہ دوبارہ، بوہے آیا انقلاب
شبد نوں کہہ دے کہ توں نرجند نہیں، ہتھیار ہیں
سن لوں، اتر ملیگا، پھیر تینوں لاجواب
لا لیا ڈیرہ کوں بربادیاں نے اس نگر
رنگ کالا پے گیا ہے، سرخ سوہا سی گلاب!
سچ کیہ بیلا سنا دے، سوچ تے نہیہرا لنگار
گھنڈ دا کی کم اتھے، روح نوں کر لے بے نقاب!
لوک شکتی نہ نگوئی، نہ وکاؤ، سمجھ لو
راہ دسیرے غیر حاضر، بھٹکدے پھر دے جناب!
کلیاں تے ڈھاریاں نوں، اج وی تیری اڈیک
تانگھدے نیناں تے ویکھیں، جوت مگھدی بے حساب!
ایس وچ شامل ہاں میں وی، تیرے وانگوں آلسی
گندیاں مچھیاں جے بھریا، نرملے جل دا تلاب!

صبر صدق سنتو کھ سمرپن، سہج سلیقہ شامل کر دے
مہنگے مل دے مانک موتی، بھر بھر مٹھیاں جھولی بھر دے
بہت دناں توں گل نہیں ہوئی، نبض کھلوتی ہووے جیکن
مٹی دا بت بولن لا دے، مار آواز جیوندا کر دے
نا بھی وچ کستوری لے کے مرگنی کیہ لہدی پھر دی
جنگل وچ ہرنوٹے دیکھے، مر جانڈے انج چنگیاں بھر دے
پتن دی بیڑی نوں جنڈرے، مار ملاح نے کدھر تر گئے
دل دریا نوں پار کردیاں، ڈبڈے نہ، پھر دس کیہ کردے؟
خوشبو تاں مہتاڑ نہیں ہے، عمر، جسم تے فاصلیاں دی
روح توں روح وچکار بھلا دس، ہندے نے پھر کاہدے پردے
پاک پوتر رشتیاں اندر، قسماں وعدے بیڑتھے نیں
سرب سمیں دی کرن سواری، جھڑے سیس تلی تے دھردے
اس ہکڑی وچ خبرے کی ہے، بند پڑی نوں کیہڑا کھولے
کیہ کجھ وقت لکائی بیٹھا، رہیے اس دی چپ توں ڈردے

تیرا دتا زخم میں کیہڑا جریا نہیں
گل دکھری ہے تیرا دل ہی بھریا نہیں
ورقہ ورقہ پاڑن والے کدھر گئے
ہر دشمن توں شبد کدے وی ہریا نہیں
حملہ آور دے اپنے حملے جر بیٹھاں
اج تک میں وی پیر پچھانہ نوں دھریا نہیں
مارن تیر نشانے دی تھاں، انھیرے وچ
ہن تک تاہیوں، اک وی راون مریا نہیں
زندگی نالوں موت پیاری، سمجھن جو
آزادی نوں اوہناں توں بن، وریا نہیں
دعویدار ہتھیرے سکھ دے، ساتھ بڑے
درد سمندر ساڈے توں بن، تریا نہیں
دھرت پیاسی ترس گئی، گھٹ پانی نوں
بھر کے اک وی وگدا ہن تے دریا نہیں

شبہ ہمیشہ چپ رہندے نیں، جس ویلے کردار بولدا
وقت ہنگارا بھر دا آپے، سن کے محرم یار بولدا
دھرت، آکاش، پاتال تے چوتھا کل سرٹی رونق میلے،
سگل بنسپتِ گاؤندی جاپے، جد توں اندر وار بولدا
ٹٹویں بات، بھلاویں اکھر، کھلرے پلرے من دے ورقے
اک سر ہو کے تر پیندے نے، جد وی سوتر دھار بولدا
ہے من میرے، ویکھیں کدھرے، ڈولیں بھنگیں بالکل نہ توں
اس نوں بالکل سچ نہ منیں، جو بولی اخبار بولدا
نہ لتاں نہ باہاں ثابت، سیس و ہونا ایہہ بت جسدا
کس موندھ نال بھلا میں اس دی، دس توں جے جے کار بولدا
لوک ہمیشہ اس چہرے نوں، اپنے وچوں خارج کردے
کرسیدھاری انھا بولا، جہڑا بن سرکار بولدا
مٹھڑی مات زبان بھراوا، چھڈیں نہ گرجن سیہاں توں
ایہدے کر کے آپاں کہیے، اہ ساڈا سردار بولدا

بنی زندگی نمائی لگی اوڑکاں دی پیاس
تسیں لائی جاوو ساڈے موندھ نوں زہر دا گلاس
اوس پیڑ دی کہانی، نہیں سنائی میتھوں جانی
جہڑی لئی بیٹھا دل وچ راوی تے پیاس
ساڈے دھیاں پت ہندے جدوں گبھرو جوان
کاہنوں دلیہ بناوے، ڈاڈھا سمیں دا خراس
کداں چھڈ آئے کچھے پنڈ فصلاں تے کھیت
جھونے سر سٹی بیٹھے، ہونیاں منجراں اداس
ساڈے واسطے ایہہ راوی بنی موت دی لکیر
حالے کنی دیر رہنا اتھے ناگاں دا نواس
راتیں بھونکدے سی کتے، نچے سویاں سچ بھوت
ربا خیر رکھیں ویڑھے، کریں بریاں دا ناس
جنگ بازو باز آؤ، ایویں اگ نہ لگاؤ
ساڈے خون نال بجھنی نہ توپاں دی پیاس

امبراں 'بچ اڈدے غبارے ہی کمال ہے
بھارے گورے بندیاں دا ہويا برا حال ہے
کامیاں نوں کمی کہو، وہلیاں نوں بادشاہ
صدیاں توں اج تیک ایہو ہی سوال ہے
حق دے لٹیرے بنے بیٹھے مائی باپ نیں
غانفی دا کڈا وڈا وکھ لو کمال ہے
دھرماں دا تاپ چاڑھ دین تے اتار لین
غرضاً بنائی سانوں، دودھ دا ابال ہے
بلھیا! قصور والے رہندے جے قصور وچ
ساڈا بے کسوریاں دا کاہنوں مندا حال ہے
ٹنیاں سارنگیاں، وجاواں کوں ظالمہ دے
اکھڑے نے سرتاں ہی تال توں بے تال ہے
اگ دے انار ایہدے ہتھ نہ پھڑا دیو
دل ایہہ معصوم حالے، نکا جیہا بال ہے

شیام گھٹاں چڑھ آئیاں مڑ کے، سانول گھرنوں موڑ مہاراں
پنوں پنوں کوک رہی چند، ماروتھل وچ 'وعظاں ماراں
گی پونی ہو چلی چند، کتی جاواں روز پونیاں
ساؤن مہینے کن من کنیاں، ماردیاں بھجھاں تے آراں
کئی واری سمجھائی دل نوں، ایویں نہ توں ڈول جیہا کر
جتاں وکھ کے پیا نہ پھر، ڈگیا نہ کر تک کے ہاراں
وچ سنتالی قہر ورتیا، شرم دھرم سی دوویں لک گئے
بندے بن گئے و شیر کالے، اڈیاں سی کھنہاں دیاں تاراں
دھرتی ماں ہٹکورے بھردی، پت سورے چیتے کر کے
ویکھو گدڑ کرن کلولاں، کھان پئے شیراں دیاں ماراں
اکو رنگ دے چون منورتھ، اکو رنگ دے مونہہ تے متھے
لیراں لتھیا بندہ پچھدے، ملتی لئی کس عرض گزاراں
ہے انصاف دی دیوی دس توں، انی ہیں جاں گوگی بولی
تیری تکڑی کانی اندر، موئے ساڈے سپن ہزاراں

رنگے چوڑے والی دھی نوں سپنیاں خاطر امبر دیویں
دھرتی دی مریدا بخشیں، ترن لئی وی ساگر دیویں
دھرت دھریک تے دھیاں تے، پالٹھاریاں کل سرشٹی
نہ کملاون پانی باجھوں، مان محبت وافر دیویں
لاواں چار جاں ست کو پھیرے، بھاویں رسم نکاح دی ہووے
رشتے والی لاج پڑھاویں، دل دے ویڑھے آدر دیویں
دکھ تے سکھ دے رشتے ناطے، ون سونا بھائی چارا
دھرتی جڈی سدکن بکڑی، امبر جڈی چادر دیویں
سرتے رہے سلامت رحمت، چوگردے دی بخش زنتر
چار دیواری اندر قیدی، رب نہ قادر دیویں
مائی نی سن میریے مائی، بابل توں کجھ ہور نہ منگاں
اڈن خاطر چیتن بدھی، گیان دی بھر کے گاگر دیویں
ساہاں دا سرمایہ ہووے، دم دم روح دی طرب ہلاوے
سر دا سائیں بن نہ بیٹھے، بس وشواس دا پاتر دیویں

چھانگیا برکھ اداس کھڑا ہے، لبھدا ٹکیاں ٹانہیاں نوں
اکھیاں بھر کے رو پیندا ہے، کر کر چیتے ہانیاں نوں
شملے والی پگ دے ڈھلے پیچ جدوں وی چندا ہاں
قابل تیک پنجاب سی میرا، کرداں یاد کہانیاں نوں
ہن نشیاں دا چھیواں دریا کیوں کہندے ہو کم کلو
گندہ نالا کیوں نہیں کہندے، ایہناں زہری پانیاں نوں
میرے گل وچ گنڈھ پیپویں، کھولن والے کدھر گئے
آپ جلاہے گڑبڑ کیتی، کنج سلجھاواں تانیاں نوں
مجھ وپیچ کے گھوڑی لے لئی، گڑوی لے کے پھر دے ہاں
روندے ہاں ہن چیتے کر کر، چائیاں اتے مدھانیاں نوں
دل دے لال قلعة دے اتے، پیچ دریائی کلغی سی
ہسدے نے جد دسدا ہاں میں، گدی بیٹھے بانیاں نوں
پیچ دریا پنجاب سی میں تاں، ساخھی طاقت کدھر گئی
ستلج، بیاس، جھناں تے راوی، پچھدے جہلم پانیاں نوں

صدیاں توں ہی لوک وچارے، مکتیاں خاطر سوچ رہے نیں
چتر شکاری رتجھاں سپنے، نالو نال دبوچ رہے نیں
ساڈے پچیاں دے متھیاں تے، خرچنگے ہن اے بی سی ڈی
اوڑے ایڑے والی تختی گوڑھ گیانی پوچ رہے نیں
ہے گرودیو سمتیا بخشیں، لاڈلیاں نوں راہ پاویں، جو،
بازاں دی دھر پال رہے نے، چڑیاں دے کھنھ نوچ رہے نیں
ہر گی وچ، ونجاریاں ہتھوں، سسی نے تاں مرنا ہی سی،
کداں توڑ محبت چڑھدی، جس دے یار بلوچ رہے نیں
پھیر چوراسی چیتے کرکے، چون بخار دے موسم اندر،
کرسی خاطر نارد ٹولے، مڑ کے زخم کھروچ رہے نیں
بے اخلاقے ناچ نچاؤندے، مان مرتبے کلغی خاطر
کبھڑے لوکیں، آپ سمجھ لو، میوے میوے بوچ رہے نیں
رات ہنیری اندر جگنو، جگدے نیں، پر دسدے کیوں نہ
بند کمرے دے قیدی ہوئے، اڈنے پڈنے سوچ رہے نیں

راتیں تینوں یاد کردیاں، واہوا لڑیاں تیرے نال
اس توں مگروں، کی دساں میں، کی کجھ ہو یا میرے نال
سر سوہی پھلکاری لے کے، لکیا توں ہیں کول کھڑی
بھرم چھلاوا کیوں انج کیتا، بھولے من توں میرے نال
جی کردا اے، کول بہا کے، اپنے مونہوں آکھ دیاں
شبد ہاردے جتھے جا کے، اوہ رشتہ ہے تیرے نال
جی کردے میں کہاں چاندنی، پھر سوچاں پر بھات کہاں
تیرا چہرہ کنا ملدا سجرے سون سویرے نال
اوہ کہندے نے تن دی بھٹکن، میں کہنداں ہاں مہک پھرے
کئی واری بحث پیاں میں، اپنے چار چپھیرے نال
میں تیری لشکور سہارے، سورج بن کے بھڑدا ہاں
اٹ کھڑکا چلدا رہندے، میرا گوڑھ ہنھیرے نال
اصلی گل ہے روح ترہائی، رحمت واگنوں برس کدے
بھرن کیارے دس توں کسراں خالی ٹنڈاں پھیرے نال

اس طرحاں کیوں جاپدا، نیواں ہے امبر ہو گیا
ملن آیا دھرت نوں، مل کے برابر ہو گیا
مار کے آواز مگروں، توں سی مینوں کیہ کیہا
یاد نہیں، پر ویکھ لے، ایہہ دل تاں کافر ہو گیا
جھڑ گئے پتے پرانے، پھر پنکارا پنگریا
کونپلاں دا بدل ہی، رب دا پیغمبر ہو گیا
اتھرو جد اکھ اندر سی تاں تپکے وانگ سی
وہ گیا تاں ویکھ لے، پل وچ سمندر ہو گیا
پھیر دھوکھا کھان مگروں، کیوں بھلا کھاندا وساہ،
ہن تاں ایہہ دل جاپدے، میرے توں نابر ہو گیا
جاپدے بازار دی لگی ہے اس نوں بد دعا
رشتیاں دا چہن چکر، وی آڈمبر ہو گیا
کڈھ کے شیشہ دکھایا، میں کیہا کہ ویکھ لئو
بدگماناں سمجھیا، ساڈا زارد ہو گیا

سکدے سکدے سک چلے نیں، یار میرے دریاواں ورگے
دھرتی ماں دے صدقی بوٹے، امبر تیک سداواں ورگے
شبد پوتر واک جے تے، روح دے اندروں باہروں بھیتی،
بن بولن توں جانن والے، بہت مقدس تھاواں ورگے
مدھے مارگ دے نہ پاندھی، نو مارگ، نو کرن جے نیں
سجرے، نزچھل، نزکپٹے تے پگڈنڈیاں جے راہواں ورگے
زندگی دے اپرام پلاں وچ، سرتے چھتری بندے تندے
پرکھ بروٹے ورگی خصلت، سکھر دُپہرے چھاواں ورگے
دور دیس پردیس بچ بھایوں، تن پردیسی پر من دیسی
ڈولے گھنیاں رتجھاں ورگے، گٹ تے اکرے ناواں ورگے
سونے دے دند وانگوں لشکن، من دے محرم سورج رانے
پھل خشبوئی تے رنگ جتھے، سجری روح دے چاواں ورگے
اوکھ گھڑی وچ سبھ توں پہلاں، آ کے درد ونڈاون ہارے
کدھر تر گئے، ہم راہ تردے، بانہہ وچ پیاں باہواں ورگے

توں پچھیا ہے، غزل لکھاں میں، بہتا کبھڑی بحر دے اندر
تکڑی وٹے یاد نہ رہندے، مینوں من دی لہر دے اندر
پنڈ اچے وی پچھا کردا، دن تے رات پھر تے گھڑیاں
ادھی صدی گزاری بھاویں، میں لدھیانے شہر دے اندر
بہتا مٹھا بولن والیاں کولوں، بیبا بچ کے رہنا
موت یقینی ہو سکدی ہے، اپنے مٹھے زہر دے اندر
نیتاں 'چوں بدنیتاں پرکھن، تیجے متھے والے نیتز
نگی اکھ نوں دسدی نہ جو، کھوٹی روح دی گہر دے اندر
چار پھیرے وی ہاں تکداں، ٹانگے والا گھوڑا نہیں میں
شام سویرے تریا رہنداں، من دی سکھر دُپہر دے اندر
پانی منگن جوگا وی نہ، ڈنگیا پھر داں، حالے تک وی
خورے کنا قہر پیا سی، نیم نظر دے زہر دے اندر
شام ڈھلی ہے، ہن نہ آویں، تڑکسار پر بھاتی سن لئیں
بھ لویں درویش دی روح 'چوں مینوں اتم پھر دے اندر

شہر خاموش دے بوہے بندنے، مُونہہ وچ جویں زبان نہیں ہے
انج کیوں لگدے، ایس نگر دے پرکھاں وچ وی جان نہیں ہے
پیر پیر تے بہت خدا نے، پتھراں والی جون پئے جو
بڑیاں بھیڑاں چار چھیرے، اک وی تاں انسان نہیں ہے
بنیا پھر دے سر جہارا، میں ہی اس دے بت نوں گھڑیا
جہڑے بت نوں پوجے دنیاں، سچ مچ ایہہ بھگوان نہیں ہے
ہندو مسلم سکھ عیسائی، سبھ نوں کیسی شامت آئی
منڈی مال وکاؤ ورگے، تھلے دین ایمان نہیں ہے
من دے جنگل رات پئی ہے، کلیاں بات سناواں کس نوں
خود نوں آپ ہنگارا بھر داں، پیڑاں سہن آسان نہیں ہے
لنگھ آ، لنگھ آ من دے مندر، روح دا ناد وجائیے رل کے
جے توں وکھرا راگ الاؤنا، مینوں ایہہ پروان نہیں ہے
میں تاں جسم وھونی خوشبو، پھلاں اندر حاضر ناظر
مل جا توں کر پون سواری، اتھے کوئی دربان نہیں ہے

وہ رہی راوی بنا پانی توں استھے
سمجھ کیوں آوے نہ تینوں تردیاں وی
توں میرے سُر تال وچ کیوں خلل پاویں
زندگی وچ رنگ سوہے بھردیاں وی

00

☆

سوچ دے ڈونگھے سمندر تردیاں وی
صدق نہ چھڈاں تسیہے جردیاں وی
بہت واری توں میری ہم سفر ہوویں
تاریاں دے نال گلاں کردیاں وی
اگن دی گاتھا سناؤنی پے گئی سی
زندگی تینوں محبت کردیاں وی
بہت واری جھوٹھ شیشہ بولدا ہے
مندا نہ من کدے ایہہ ڈردیاں وی
من میرا تندور وانگوں بھنج رہیا ہے
نال تیرے شانت گلاں کردیاں وی
توں رلیں مرگاوی وچ پھیر سمجھیں
زندگی کنی پیاری مردیاں وی
شبہ نہ گلنار بندے ویدنا جے
بیت جاندی عمر ہاؤکے بھردیاں وی

میری روح دے اندر وار کتے، ایہہ جگدا مگھدا نور جیہا
راوی دے نزل پتتاں تے، جویں سورج سرخ سرور جیہا
دل والی کوئل تختی تے، آہ لکھی عبارت کون پڑھے
جس محرم نے ایہہ لکھ بھیجے، پچسما ہے کافور جیہا
توں سچ دسیں ہی ایس طرحاں، کیوں سچیں میں محسوس کراں
توں میرا بالکل میرا ہیں، کرناں دا پہلا پور جیہا
اس پل دا لکھ شکرانہ ہے، جد پہلا بول سنایا توں
نہ مگروں مینوں ہوش رہی، اج تیکر ہاں مخمور جیہا
دن چڑھیا تے میں پڑھیا ہے، شیشے 'چوں اپنے چہرے نوں
توں حاضر ناظر نیناں وچ، من تاں ہی تاں پر نور جیہا
امبر تے دھرتی جہڑی تھاں، گلوکڑی پا کے ملدے نیں
میں ترف گیاں اوہ دیکھن نوں، انمنواں پینڈا دور جیہا
مسکان بھیج دے سبھری جہی، جیمے دی خوشبو نال بھری
اس من دے سکھنے بھانڈے نوں، توں کردے پھر بھر پور جیہا

کئی جہماں توں وچھڑے آپاں، آ جا دوویں اک ساہ ہوئے
کوشش کریئے، گھل مل جائیے، دھڑکن اندر نبض پروئے
روز اڈیکن بکھڑے پینڈے، گھسن گھیر ہنھیریاں گلیاں
ڈردیاں نوں ایہہ ہور ڈراون، آ جا چان چان ہوئے
من دی کھوٹ نہارن خاطر، انگ سنگ رکھیئے نزل شیشہ
روز رات نوں اس وچ تیکے، روح دے میلے دستر دھویئے
دو عملی وچ گھر گئے آپاں، پت نوں کہیے جین جو گیا
گھر وچ جمی جانی دھی نوں، خود کہندے ہاں آپاں موئے
جاسمین مہکدیاں پوناں، ساہاں وچ رما لے توں وی
سچے سرخ گلاب دی جائیے، سرتوں پیراں تک خوشبوئے
جس رشتے دا نام نہ کوئی، پر ایوں لگدے ازلاں توں ہے
آ جا دوویں شگنناں والا، رل کے تیل بروہیں چویئے
دھرتی جڈی کھڑی اندر، انبروں اچا خواب پیجے
کل عالم دی شکتی پیئے، نی سوچے نی نوں زروئے

بڑا سوچیا کہ تینوں ہور کجھ وی نہیں کہنا
پر کراں کی میں سوکھا نہیوں، چپ تیری سہنا
میرے ویڑھے دی بگچڑی بچ کھڑے کنے پھل
کر ایہناں نوں پیار، نالے کہہ دے جو وی کہنا
لاہ دے متھے توں تیوڑی، سوہنے چن اتوں داغ
تند میل وانگوں پھیر اوہنے مگروں نہیں لہنا
چل سیک توں بچائیے سوہے سپنے سندھوری
بہتا چنگا نہیوں ہندا ایویں اگ نال کھہنا
تیری مٹھی مسکان ویکھ ڈولدے ایمان
کیہڑے جندرے دے پچھے توں سنبھال بیٹھی گہنا
کالے لیکھاں وچ رکھ میرے مار کے تاں ویکھ
واہے چاننی لکیر، جویں رات نوں ٹھہنا
میری اک گل من، بن پنا دا چن
نالے کر اقرار سدا انگ سنگ رہنا

سنگڑے نے لوک جہڑے رلے دھنواناں وچ
رونقاں کمال، میلہ لکيا دوکاناں وچ
زندگی ٹیوب ریل وانگراں لنگھائی ساری
نظراں ٹکاواں کوں اچے اسماناں وچ
سڑکاں چومارگی، چھیمارگی توں ودھ بھاویں
زندگی دی گڈ ساڈی حالے وی ختاناں وچ
کالی کرتوت دا کمال چٹے دن ویکھو
سناں نے ستھاں، بھیڑ دے شمشاناں وچ
عقلاں دی گھاٹ ہے گیان والے مندریاں وچ
ہے نہیں کرپان تکھی، گتے دے میاناں وچ
وہچدے نیں زہر تے سیاستاں سویر شام
ماکیوں مخیر کوں رکھدے زباناں وچ
لایا کتھے ڈیرہ، پنڈ بڑا پچھے رہ گیا اے
نیندراں گواچ گئیاں، کچ دے مکاناں وچ

من دی بستی دیکھن نوں تاں، اسری ہے، آباد نہیں
ایسے کر کے انقلاب دی، اونا زندہ باد نہیں
باغاں والے باغبان سبھ، ٹھیکے دار بنا سٹے
برکھ بروٹے اجڑ چلے، مالی نوں کجھ یاد نہیں
وطن میرے وچ دھیاں پتر، اک وی رہنا چاہندا نہیں
سون چڑی نوں کبھڑا کہندی، ہوئی ایہہ برباد نہیں
ساڈے پنڈ دا گڑ تے شکر جد توں منڈی آ بیٹھے
اپنا من کے کھا لینداں، پر پہلاں وانگ سواد نہیں
تن تے من نوں کنی واری ڈھال کٹھالی پایا ہے
میرا نشچا ایویں کدھرے، بنیا تاں فولاد نہیں
سورمیاں دے وارث لکھاں، ٹوڈی لکدے پھر دے نیں
کنج کہندے ہو بھگت سراہے اودھم گھر اولاد نہیں
ہے گر میرے، راگ رتن دی سوچھی ساتھوں گم چلی
رسنا گاوے، رس نہ آوے، من مندر وساد نہیں

دیکھن والی اکھ نہیں لہدی، قدم قدم تے رلدے ہیرے
ساڈے متھے ایہہ کی واسے گھچ پجولے توں تکریرے
چٹے دن تے سکھر دُپہرے، اس دھرتی دی عظمت رولی
باہوبلی سیاسیاں مل کے، لٹیاں ڈولیاں لاپے کلیرے
جس دے ہتھ وچ جو وی آیا، اس نے پایا اپنے اندر
چورتے چوکیدار بنے، گھو، کھچڑی نے ویرے ویرے
دیکھ لوو کی کلجگ آیا، سچ سنایاں سندے نہیوں
راجے شینہ تے نال مقدم، جھانکن سانوں ٹیرے ٹیرے
ہر چاچا ہی قیدو بنیا، پھوکی شان سکھر تے پہنچی
کٹی جاویں رانجھن خاطر، پھر وی چوری توں کیوں ہیرے
جاگ جاگ دھرتی دے پتر، بھیناں نوں وی نال رلا لے
شرم دھرم نہ چھپ کھلوی، دین سنتھیا نہ بے پیرے
زندگی تیری مانگ سندھوری، ستونتی رہے سدا سہاگن
دھیاں سر پھلکاری سوہے، پتراں دے سر سوہے چیرے

☆

کن کر کول میرے، سوہنے چن مکھنا
دل دا ابال کاہنوں، ایویں سانجھ رکھنا
زندگی سچ آس تے امید ہی چراغ نیں
چاننی بغیر تاں ہمیش بندہ سکھنا
دھرتی وی جاندی ہے سورج دے تان نوں
ایویں تاں نہیں کردی دوآلے پردکھنا
موت ہے اٹل، پر جیندے جی کیوں مریئے
شوق سانوں زندگی دا مٹھا موہرا چکھنا
چکھدے شہید تے مرید حق سچ دے
مار کے زمیراں پٹی خواب دی کیوں جکھنا
وڈی مچھی نکی نوں ہے سدا کھاندی دیکھ
منڈی سنسار نے بازار ساڈا بھکھنا
ہمتے نی، بوہے کھلھے، رکھداں سویر شام
ساڈے گھر پیر کدوں پائیں گی سلکھنا

00

☆

میرے ساہاں سچ جے کجھ تازگی ہے
ایہہ تیرے عشق دی دریادلی ہے
ندوشا تیج توں ڈریا نہیں جے
بھراؤ! ایہی تاں مردانگی ہے
مصیبت آؤن تے وی مسکراؤنا
ملی ورثے سچ ایہی سادگی ہے
ملو تاں مہک وانگوں فیل جاؤ
اصل وچ ایس دا ناں بندگی ہے
میں بازی جان دی لائی ہے پھر وی
توں حالے سمجھدیں ایہہ دل لگی ہے
میں ہندا ظلم دیکھاں، چپ بیٹھاں
تے اس توں ودھ کبھڑی بزدلی ہے
چلو! اوتھے وی قلمناں سچ آئیے
جیہڑے کھیتیں اے ویرانگی ہے

00

دل تے بھار بڑا ہے بھاویں، اتھرو بن کے وہ نہیں سکدا
وگدی پون میرا سرناواں، اکو تھاں تے بہہ نہیں سکدا
نیا توں دھن وان بڑا ہیں، بلونت سلطان وی سنیا میں
اگن کٹھالی میں وی ڈھلیاں، اپنا سوکھا ڈھیہہ نہیں سکدا
گلے لگاؤنا، نہ ٹکراؤنا، میرے اشٹ سکھایا مینوں
تیرے توں کی پردہ جندے، کسے نال وی کھہ نہیں سکدا
ساہاں دی گلوکڑی کس کے، میری سن تے اپنی دس لے
وچ وچالے ہور دا چہرہ، سچ جانیں میں سہ نہیں سکدا
بن ملیاں توں ہوون میلے، جیکر تیری رحمت ہووے
بولن دی پھر لوڑ رہے نہ، اگے کجھ میں کہہ نہیں سکدا
سکھر ہمالہ پر بت چوٹی، اس توں اگے جانا چاہاں
تیرے قدماں وچ مڑ آواں، اک دم تھلے لہہ نہیں سکدا
سیرت، صورت سونہی اگے، شبد ہار گئے ویکھ ذرا توں
اکو ٹھانی پھل خوشبوئی، مانن توں میں رہ نہیں سکدا

کالھی کالھی ہر پل کالھی، کجھ پل میرے کول تاں بہہ جا
چپ دا پر بت روح توں لاه دے، میری سن لے، اپنی کہہ جا
سپنا ڈھال حقیقت دے وچ، عمل کرن گے انت نیڑا
نشچا دھار، یقینی منزل، دوپٹینے توں مگروں لہہ جا
ایس طرحاں کیوں کردیں یارا، روح دی پیاس بھجھی نہ حالے
حالے تاں میں رنج نہیں تکیا، جے آئیں تاں کجھ پل رہ جا
اک پل ملیوں، بجلی کڑکی، پھیر پتہ نہیں کیہ کجھ ہويا
دنداں تھلے چبھ دبا لے، اوس درد نوں ایداں سہ جا
پیڑ پرہنی بن کے بہہ گئی، دل دے پلنگھ نواری اتے
نیناں وچ پتھرایا نہ رہ، اتھرو آ توں ہن تاں وہ جا
کندھ اوہلے پردیس بنا کے، دلیوں دور کریں نکانہ
دل وچکار نہ پگی بیٹھیں، سرحد اگن لکیرے ڈھیہہ جا
روپ تیرے وچ میں وی حاضر، جیکن دھپ وچ نور سورجی
مہکاں نوں رنگ لا دے آ کے، پھل پتیاں دے اندر شہہ ☆ جا
*کچھپ کے بہنا

بھل کے وی ورلاپ نہ کریئے مر مکیاں دریاواں دا
فکر جدوں وی کریئے، کریئے سجرے پنگرے چاواں دا
بہت پچھانہہ جو چھڈ آئے ہاں ٹوئے بے بکھڑے تھاں
کریئے تاں شکرانہ کریئے ا کریئے اوہناں راہواں دا
دھرتی پٹھاں بلد کھلوتا، سنگیں چک جو دھرتی نوں
صدقی پتر دھرم نبھاوے، جو سمجھایا ماواں دا
اصلی پونجی سگل سمرپن، دھرتی دھرمی نبھاؤنا ہے
مل دوانی نہیوں نخرو، چنچل شوخ اداواں دا
اک عمر توں مگروں جا کے جین جگت دی سمجھ پوے
اپویں لیکھا رکھدے رہیئے، کجھ تھاواں کجھ ناواں دا
ایک جوت دی مورت سننیں، دھن پر دوویں ہندے نیں
کیوں نہ چیتا رکھدے لوکیں لئیاں ہونیاں لاواں دا
کچی کندھ، آلے وچ دیوا، جد وی جگیا ویکھ لواں
پر نہیں لبھدا نظر پوے جد، چہرہ مینوں ماواں دا

میری روح دے اندر وار کتے اک جوت الہی جگدی ہے
جدوں ٹنگلی لا کے دیکھاں، صورت تیری لگدی ہے
روپ دی سکھر دوپہر دے اندر، درس پیاسے نیناں نوں
اک دوگٹ پیا دے ندیوں، جو تہ اندر وگدی ہے
ایہہ کی کرم کمایا ہیرے، رانجھن یار نمانے تے
سپنے وچ وی بہتی واری صورت تیری ٹھگدی ہے
عشق سمندر دے وچ ڈبے، میں تاں تردے دیکھے نہیں
ایس دوکان ادھار نہ ملدا، سودا نقد م نقدی ہے
مہکاں دے لٹ بوریان نوں، دن تے رات آرام نہیں
ہرن جیہی کستوری تیری روح دے اندر لگدی ہے
سرد سمندر اکو چھال 'بچ پار کراں بے چاہیں تے
اگن اگنیٹھی ہر پل اندر، تیرے کارن مگھدی ہے
ایہہ تیرا دھنواد، تپایا، ترل بنایا لوہے نوں
اگن کٹھالی دے وچ میری کندن ہستی دگدی ہے

دیکھیں اک دن کھل جاؤں گے، صدیاں توں بند تالے
طوطے وانگ پٹاکن گے پھر، ٹکیاں چبھیاں والے
لوک کچھری اندر آؤنے بن فریادی دیکھیں
کھسکی خان کہاؤندے نے جو، رانی کھانی دے سالے
جبر ظلم دی اس توں ودھ کی ہور ہنھیری وگنی
دھرم سیاست جتھے رل کے کردے گھالے مالے
پھانسی چڑھیاں دے وارث تالے، چیتے کس نوں رہندے
تختے چاڑھن والیاں مڑ کے آ پھر تخت سنبھالے
بند بوہیاں نوں کھولن مگروں پھیر بہاری شیرا
چنگے نہیوں ہندے لگنے، سوچاں اندر جالے
ہن بابر کیوں لشکر لے کے چڑھ قابل توں دھاوے
روح تے قبضے والے تنز، جد اس آپ سنبھالے
چوراں دے گل پھابیاں دیکھن والے کالھے پے گئے
پر چاہندے نیں، ایہہ کم کوئی دوجا آن سنبھالے

کیوں مردے ہو مارن لگیاں، مینوں مارو پیار دے نال
میں نہیں مرنا، جیکر مینوں، مارو گے ہتھیار دے نال
پڑھ دیکھو اتھاس دے ورقے، شبد بان ہی جتدا ہے،
قبریں کیڑے کھاندے سبھ نوں، جو جتدے تلوار دے نال
توں دو قدم اگانھ جے آویں، چار قدم میں آوانگا،
جا تریا پھر، جے توں مینوں، جتنا ہے ہنکار دے نال
کچھ رشتے بے نام جے، پر تڑکنہار نہیں ہندے،
گنتی منتی کریا نہ کر، میرے جے دلدار دے نال
بے مطلب جے من دے مندر، کوڑ کباڑا سانھ رہیں،
اوڑک اک دن ڈگ پوینگا، اس بے لوڑے بھار دے نال
بن ملیاں توں، میری روح وچ، تیرا روپ چراں توں ہے،
ہویا کی ایہہ گنڈھ چتراوا، اندسدی جہی تار دے نال
کڑیاں، چڑیاں، دھرمی بابل، امبڑی وہڑھا، نکا ویر،
کنا کچھ ہے، جڑیا ہویا، آہ کونجاں دی ڈار دے نال

کیو بادے آنکھیلے صدر فیڈل کاسٹرو دے مرن تے

توں ترئیں تاں ایداں لگے، موت جھکانی دے گئی یارا
اک دو جے نوں ملے کدے نہ، کیوں گدا سی بھائی چارا

بنگی ہو گئی کنڈ جا پدی، ڈھیبہ گیا کوس مینار آنکھ دا
سوہنا بھڑیوں نال دشمنان، توں امنان دے پہریدارا

تیرا وطن کیوبا، سوہے سورج دا ہم نام بن گیا
پکھل گیا توں لوکاں خاطر، سر پیروں سارے دا سارا

جبر ظلم دے دہسر سارے، تیرے تے حملہ آور بن کے
چڑھے اینکاں وار سی بھادیں، توں نہ جھکیوں، واہ سردارا

انقلاب دا سوہا پرچم، ڈگیا، چکلیا پھر لہرایا
رہا چمکدا نور نرنتر، تیری ٹوپی اتلا تارہ

تیری فوجیاں والی وردی، جسم تیرے دا حصہ بن گئی
توں اک واری وی نہ کمبیا، دشمن دا تک لشکر بھارا

مار پھوک توں اٹھ کے شیرا، ستے لوک جگا دے پھر توں
رنسنگھے دا ناد سنا دے، کھڑک پوے رنجیت نگارا

تنہلی دے کھنہاں تے لکھ کے، ایہہ جو توں پیغام بھچیا
کنا سوہنا ربا خود توں، سرناواں لکھ نام بھچیا

سرخ سویر، دُپہرا کھڑیا، صندلی پون رمدی بھچیا،
سورج دتا رنگ بھرن لئی، کنا کجھ بے دام بھچیا

پہلاں لوری، شبد نرنتر، کئی پونجی سوہنی مینوں،
کنج کراں شکرانہ تیرا، جو جو توں اینام بھچیا

درد سمندر رڑکن مگروں، گیت، غزل کویتاواں میں تاں،
کجھ نہیں رکھیا اپنے پلے، تیری طرف تمام بھچیا

ماں تپ تیز تپیشتر ورگی، قدم قدم تے سہج نرنتر،
واہ او داتا، میری خاطر باہل وی ہرنام بھچیا

گر دا شبد سواس پرچا، دم دم وچ محسوس کراں میں،
روح دا اتھرا گھوڑا وی توں دے کے نال لگام بھچیا

دور درٹی والے نیر، متھے اندر دھریا سورج،
دل دریا نوں کھیڑے بخشے، کیسا نوری جام بھچیا

کنے سورج چڑھ کے لہہ گئے، وقت لحاظ کدے نہیں کردا
سکھر پہاڑ دی ٹیسی اتوں، اترے باجھوں کسدا سردا
گیس غبارے چڑھدے امبریں، کتھے ڈگدے وکھ لیا کر،
توں اس جونی کیوں پیندا ایں، جے من رہندے اندروں ڈردا
چغلی دی کھٹی دا کھٹیا، کھانا سوکھا، ہضم نہ ہووے،
بن آئی توں تیرے ورگا، موتوں پہلاں تاہیوں مردا
چم دی چبھ گھما کے سچ تھان، کوڑ کماویں، دوں دلیلاں،
من دی عدل کچھری اندر، کیوں رہندیں ہرجانے بھردا
نیت دی بوری تھلیوں سی لے، اپروں پاویں پٹھاں سرکے،
بدنیتی 'چوں بدنوں لاه دے، کابدے کچھے رہندیں مردا
جے انصاف دی تکرڑی تیری، دے نیاں نہ، کرے فیصلے،
پاڑ وکالتاما بھنا، میرا دل حامی نہیں بھردا
اینا تاں اتہاس نوں پچھ لے، جنگ ہاردا بندہ کیہڑی،
جیتو عالم گیر سکندر، جد وی مردا خود توں مردا

آ لکھوندر☆ چل تر چلیے، وقت دیاں دیواراں اولھے
کتھوں تر کے کتھے آئے، قدم قدم اتے کھا ہچکولے
من مستک وچ سپنے تاں سی، پورن دے لئی کابل نہیں سی
ثابت قدمی نے خود تاہیوں، بند بڑے دروازے کھولے
کتھے پنڈ جنڈیالا تیرا، ہورس تھان میں اگیا گیا،
وقت دی تکرڑی تول تول کے، کنے سچے سودے تولے
ناکرن تے بن سرناویں، انلکھیاں اقراراں ورگا،
لم سلما سفر تردیاں، سمجھ لیا کنا بن بولے
کنے یار جھکافی دے کے، پوڑی پوڑی سر سر کردے
کرتی جون ہنڈھاؤندے مرگئے، تلخ سمیں پیراں وچ رولے
کرناں آئیاں بھ قطاراں، من دا وہڑھا روشن ہويا،
ایوں لکيا میں تریا پھر داں چندرما تے پولے پولے

*میرا بلی ڈاکٹر لکھوندر سنگھ جوبل

نہ سی کالی عینک اکھیں، ہتھماں وچ دستانے
کہڑا موڑ لیاوے اوہ دن، مستی دے مستانے
پورا میلہ دیکھ کے مڑنا، رنج مروٹڈا کھانا،
سارے دن دی لاگت سی بس ایویں اک دو آنے
مار دڑنگے جانا آپاں پڑھن سکولے چائیں،
قلماں خاطر راہ اپوں لہنے، کلک، نڑے تے کانے
ہن تاں جیباں بھریاں بھاریں اندروں من ہے خالی،
اکو جنم رنج دیکھے آسوں الٹ ہور زمانے
شع دان استاد گواچے، جاں مینوں نہ دسدے،
گھور غبار ہنھیرا گوڑہا، لاٹاں نہ پروانے
راجکرو، سکھدیو، بھگت سنگھ، بال سبھا وچ دیکھے،
لاڑی موت ویاہن چلے، بنھ شگناں دے گانے
ہن جسمیں دی منڈی لگی، تار دیو مل لے لو،
شبہ محبت وادھو ہویا، کون پڑھے افسانے

گولی مار، بندوق چلاؤ، شبہ کدے دی مردے نہیں
پوناں اندر گھل جاندے نے، وقت دے ہتھوں ہردے نہیں
راجے نوں شینہ آکھن والی، پرت میرے گورو نانک دی،
حالے تیک مقدم زہری، شیشے نوں وی جردے نہیں
امبر دے وچ کنے تارے، جاگ رہے نے صدیاں توں،
اک ادھ نقر بھر جاوے تاں، ٹھنڈے ہاؤکے بھردے نہیں
دھرتی دی مریدا ایہی، چوراں نوں بس چور کہو،
حق سچ تے انصاف دے پہرو، انج آکھن توں ڈردے نہیں
انھے کتے، وا نوں بھونکن، دشمن دی پہچان بناں،
اپنی نسل بناں بنیسے، ہور کسے نوں جردے نہیں
قلدکار جو لکھے، مٹاویں، تیرے دس دی بات نہیں،
شاستراں نوں شستہ مارے، سورے ایداں کردے نہیں
اک دیوے دی لاٹ بچا کے، تیز ہنھیری سمجھے نہ،
بنھ قطاراں، جگدے جگنوں، پیر پچھانہ نوں دھردے نہیں

دلی وچ درباری دیکھو، دودھ وچ کانچی گھول رہے نیں
ہوش حواس گوا بیٹھے نے، جو آیا اوہ بول رہے نیں
کرسی عجب خماری دے وچ، نال حقیقت پائے وچھوڑا،
دھرم دھرائل والے پاوے، تاہیوں پیروں ڈول رہے نیں
لکھی جنگل بنے لوک تاں، نادھریاں دی دھر بن جاوے،
لوک بٹھاؤندے سر دے اپر، جیہڑے درد فرول رہے نیں
دیش بھگتیاں دی پرہاشا، نویں عبارت سمجھ پوے نہ،
اپنی تیز ہنھیری تاہیوں، ڈر کے دیوے ڈول رہے نیں
نہ ترشول کٹاراں کولوں، ڈردے نہ تلوار دے کولوں،
جہڑے سیس تلی تے دھر کے، سچ دی تکرڑی تول رہے نیں
گیرو نہیں، ایہہ ساڈی رت ہے، لال قلعے دیاں کندھاں اپر،
مغلاں ویلے توں اج تیکر، ساڈے قدم اڈول رہے نیں
گمیلے اندر اگے پودے، برکھاں نوں ہن کرن ٹچکراں،
دیکھو کلجگ، تیز کدالے، ساڈی جڑھ نوں فول رہے نیں

سال گمروں پھیر مڑ کے آ گئی شورتری
زہر دا بھریا پیالہ، پی رہیا اے یاتری
بچ توں ہی برکھ بنیا، ظالمانہ ایہہ نظام،
پتیاں جیوں چھانگدی پھردی ہے سانوں داتری
جی کرے بچہ بناں تے پانیاں تے پھیر میں،
ٹھیکری پھڑ کے گھماواں، مڑ چلاواں کاتری
بچ پانڈو وچ جوئے، نت دروید ہاروے،
بچند دی خلق پھردی، بہت اوکھی آتری
چن کجے وچ پاؤنا، بالکے دا شغل ہے،
لوک سمجھن لگ پئے نے، جادوگر دی چاتری
نغریاں تے لاریاں دا کیوں کریں مڑ کے وساہ،
چھاننی دے وانگ ہن وشواس والی پاتری
دیکھ لو انگریز تر گئے، پھیر وی آپاں غلام،
دھیاں پتر جھجکدے بولن توں بولی ماتری

اج کاہنوں ہوئیاں تینوں نیندراں پیاریاں
کون تیری تھاں تے ایہہ نبھاؤ ذمہ واریاں
کھنھ تیرے کول، نیلے امبراں توں پار جاہ،
بھل بیٹھا بھیڑیا، توں امبریں اڈاریاں
شہر ول جان دے لئی، اڈیاں تے بھیڑ ہے،
اک دو بے نالوں ودھ، کاہلیاں سواریاں
پنڈ ول مڑنا وی خواب وچ بھلیا،
کتھوں کتھے سٹیا، لیا کے دشواریاں
شہر وچ جین دا سلیقہ وی کمال ہے،
ہوا تائیں سہکنا تے بند بوہے باریاں
کئی واری مینوں تاں بنی آپ ایداں چا پدے،
پرزے مشین والے، بنے ہاں گراں باریاں
پلنگھ، پنگھوڑا، منجا، پیڑھا تیرے واسطے،
پرکھاں دے مڈھ کاہنوں پھیری جاویں عاریاں

شہنشاہی کفر جد وی بولدا ہے
تخت دا پاوا ادوں ہی ڈولدا ہے
بھرم ہے تینوں کہ پیسہ پیر سبھ دا،
کوڑ ویکھو، کفر کداں تولدا ہے
میل دیوے دھرت نوں آکاش تیکر،
جل بنا گڑوی 'بج مشری گھولدا ہے
جہڑیاں پیراں دے ہٹھاں دھرت ہی نہ،
ایہہ باشندا اوس بستی کول دا ہے
جال اتے چوگ چکدا ویکھیا میں،
پر پرندہ اڑن خاطر تولدا ہے
اک دن سنیا میں جھگی والیاں توں
کون سانوں تھاں کو تھاں تے رولدا ہے؟
رہن دے توں پھوکیاں ہمدردیاں نوں
پھر کہیں گا میرے پردے پھولدا ہے

کون کہندا ہے محبت منگدی پروانگی
ایہہ تاں دل دریا دی یارو، بے پناہ دیوانگی
توں سارنگی کہہ لیا کر، جو کتاباں دسیا،
میں سدھارن آدمی، آکھاں گا اس نوں ساںگی
کہن توں توں جھجکیا کر نہ، دلے دی وارتا،
اکھیاں 'چوں بول پیندی آپ ہی ویرانگی
لوک من تے راج کر لے، پانتشاہیاں مان لے،
چار دن دی کھیڈ ساری کلغیاں ایہہ خانگی
دیکھ بابا کھنہہ لا کے، دھرم ایہوں اڈ گیا،
تیرے گھر وچ پھیر ہو گئی، کوڑ دی پردھاںگی
تن وچارا کمبدا ہے، ڈولدا پتے دے وانگ،
کیہ تماشاہ کر رہی ہے، روح دی بے گانگی
دھرم، دھرتی، مات بولی، جنن ہاری سہکدی،
بھرم بھانڈے وانگ ہو گئی، کھوکھلی مردانگی

ستیاں اندر سپن جگاوندے رہندے ہاں
ماچس اتے تیلھی وانگوں کھہندے ہاں
اڈدیاں دے پچھے پھرنا، شوق نہیں،
پکے پیریں دھرتی اتے رہندے ہاں
مان نہیں، ابھیمان نہیں، وشواسی ہاں،
بات ہمیشہ دل والی ہی کہندے ہاں
نکے نکے حاکم ساڈے اندر نے،
ایسے ہی کمزوری ہتھوں ڈھہندے ہاں
خشبوئی تے چانن پیرے چار چھیر،
جھڑی تھاں تے رل کے آپاں بہندے ہاں
دل دی حالت پچھدا ہیں تاں سنیں، اسیں،
سورج وانگوں ہر دن چڑھدے لیہندے ہاں
کرسی سانوں کنا وادھو کر دتا،
منجیاں وانگوں کدے کدائیں ڈہندے ہاں

ٹکيا ره همدردا وڈيا، مریاں نوں نہیں ماریدا
ایہہ انداز توں کتھوں سکھیا، ارتھ بدلنا یاری دا
بدنیتاں دی نیت وی تاں گل وچ پھاہیاں بندی ہے،
ظالم کاریگر نے گھڑیا، ایہہ جو دستا عاری دا
سارے راہ بند ہون تے بندہ، موت گلے نوں لاؤندا ہے،
روح تے بھار پیاں دم گھٹدے، جد نہیں ہور سہاریدا
کتھے بنے منارے ویکھے، لسڑے تھوڑ زمینیاں دے،
خرچ فضول دا مہنا دے کے کر نہ وار کٹاری دا
آڑھتیاں توں پھڑ کے قرضہ، ویلاں کون کرا لینگا،
جس کولوں اج تیک نہ سریا، بوہا اک الماری دا
توں گیتاں وچ جو کجھ ویکھیں، اس وچ ساڈا کجھ وی نہ،
اوہ تاں سارے کچھ پوردے، منڈی اتیاچاری دا
دھی دا ڈولا تورن جوگا، جبیکر ہندا دھرمی باپ،
اکو تھان کجھ اڑدا دندا، اسدی موت گراری دا

توں تے مینوں آپ کیہا سی، دھرتی دھرم نبھائیں رکھے
اج ہی تریئے، بہہ نہ جھریئے، پچھتائیے کیوں یارو بھلکے
من مستک دے مانک موتی، پوٹلیاں وچ قید کریں نہ،
ایہہ پودے ہی برکھ بیٹگے، محنت دی مٹی وچ پلکے
آ وشواس دی انگلی پھڑیئے، قدم کدے گمراہ نہ ہون،
دھرم تھڑکیا اپنے پیروں، نفرت دی آگنی وچ بلکے
کرسی ناچ نچائے کیسا، آدم نک نکلیاں پائیاں،
بندے دا پت کیہ کردا ہے، سرمائے دی جون 'وچ ڈھلکے
پیڑ پریتوں بھاری ہو گئی، پگھلن دا کیوں ناں نہیں لیدی،
ناگ ویواں پا بیٹھی ہے، ساہ گھدی ہے شاہرگ ول کے
زہر پرچی پون دا پہرہ، رشتے ناطے جیوں ادھمویئے،
نسل کشی ول تردے جائیئے، عقل، ناگنی لے گئی چھل کے
چل شیشے دے ستمکھ ہوئیئے، پر کجھ ہٹواں دور کھلویئے،
بہت نیڑیوں سچ نہیں دسدا، وقت گواہیئے نہ ہن ٹل کے

کنڈے جندرے کیوں لاؤندے ہو، کچھدے نے بند بوہے
اس گھر اندر کوئی نہ رہندا، نہ بلی نہ چوہے
نہ کوئی بندنبار سجاوے، چوہے تیل شگن دا،
مدت ہوئی نظر پئے نہ، سر تے سالو سوہے
نہ دستک نہ بڑک سنے تے نہ ہی چاپ قدم دی،
سہکدیاں نے کندھاں، سانوں، کوئی تاں آ کے چھوہے
گوڈے گوڈے گھاہ چڑھیا تے سب سلوٹی پھر دے،
سن سراں نہ پیڑ کسے دی، میرے من دی جوہے
ایوں پتھرائے نینیں جمیا، سرد جیہا اک ہوکا،
جیوں کوئی درد پوٹی بنھ کے، دھر گیا میری روح
اینا سیک ہجر دا توبہ! سہن سخالا نہیوں،
تن من تپے تندور تے چھیہا ہو گئی لال پھلوہے
بھر بھر ٹنڈاں جتھوں مالھ لیاؤندی سی بی پانی،
دیکھو ساڈے دیکھدیاں ہن، خالی ہو گئے کھوہے

کھڑے کم آئیاں ساڈے دوستو فقیریاں
پہلی ہی قطار مل بہندیاں وزیریاں
دیکھ لو گھمائی جاوے، عقلاں دے گیڑ نوں،
کئی واری جاپدا ہے، بن گئے بھمیریاں
دھرماں دی منڈی وی نیلام گھر بن گئی،
دبچدا بازار ہن گدھیاں نوں پیریاں
جتھے کتے باغ وچ لال سوہے پھل نے،
آ گیا آدیش بیجو کیسری پنیریاں
ساڈیاں وی رتجھاں نوں ہے جہاں نے مھولیا،
اوہی ہن کہن چھڈو دل دگیریاں
امبراں تے گڈیاں چڑھاؤن والی رتجھ نے،
سوتی ہوئی ڈور نال، انگلاں نے چیریاں
رکھ نہ امید ایویں، بھولے دلا پاتشاہ،
نیت بدکار تیری، نیتیاں وی ٹیریاں

گرد غبار ہنیر پھیرا ہمت کر کے ہونچھو یار!
من مستک نوں روشن کر کے، کالا ٹکا پونچھو یار!
راجے تے مہاراجے جیہڑے بالکل سننا چاہندے نہ،
انقلاب دا نعرہ لا کے کوڑ کباڑا پونچھو یار!
اس دھرتی نے بندھن توڑے، موڑے نے مُونہہ جابر دے،
جبر ظلم دے کالے اکھر، جو لکھدے نے پونچھو یار
ظالم پنچہ ہر واری ہی، ساڈے مُونہہ نوں جھپٹ رہا،
دھرم ترازو کہہ جو ٹھکدے، سبھ ونجارے ہونچھو یار!
پنچیں سالیں کرن نیلامی، لوک راج دے ناں تھلے،
وکن والیو! دک نہ جائیو، ایہہ گل من اچوں پونچھو یار!
آدی جگادوں پالنہاری، ساڈی سبھ دی ماں دھرتی،
اس دی عظمت نال کھیڈدے، دانو پنچتی ہونچھو یار!
مال خزانے اس دھرتی دے، دوہیں ہتھیں لہدے نے،
مڑکاں والیو! بڑھک مار کے، دیر نہ لاؤ پونچھو یار!

مہک رہی مسکان پیاری، ہائے توبہ،
دے دے اک ادھ چنگ ادھاری، ہائے توبہ
شام ڈھلی تے خر جانے پرچھاویں نیں،
پھر نہیں لہنی صورت پیاری، ہائے توبہ
تارے بڑے پیارے، پر ایہہ امبریں نے،
نھیر دی بکل دھرتی ماری، ہائے توبہ
ارتھ وچارے پچھے رہ گئے شبدان توں،
دل تیتھوں جاوے بلہاری، ہائے توبہ
سپنے وچ توں آئیں جاں نہ آئیں پر،
بند کریں نہ دل دی باری، ہائے توبہ
نین کٹورے، ہرنوٹے دی ریس کرن،
ڈنگدی پئی سرے دی دھاری، ہائے توبہ
جس وچ تیری میری روح دا ریشم سی،
کدھر گئی ہن اوہ پھلکاری، ہائے توبہ

دل دا کمال ویکھ، پہلاں تاں نہیں بولدا
جدوں مسکاویں، اگوں پارے وانگوں ڈولدا
سورجے دی جائیے، لشکور تیرے نور دی،
رات دے ہنھیریاں اچوں رہاں تینوں ٹولدا
تیرے اگے ٹٹ گیا، چپ والا چندرا،
جنے کھنے اگے میں دی چت نہیں فرولدا
تیرے بنا کسے دا مرید نہ میں اج تیک،
موتیاں دے تھال ایویں مٹی اچ نہیں رولدا
توں تے میتھوں دور کنی دیر ہوئی تر گئی،
یاداں والی گٹھڑی میں کبھدے اگے فولدا
سمیاں دے ناگ شیشے اتے ڈنگ ماریا،
اپنا وجود ویکھ، وس بڑی گھولدا
تیری ہی سنائی گل حالے کنیں گونجری،
سماں کدے تکرڑی اچ وستاں نہیں تولدا

تیرا دتا زخم میں کیہڑا جریا نہیں
گل دکھری ہے، تیرا ہی دل بھریا نہیں
ورقہ ورقہ پاڑن والے کدھر گئے،
ہر دشمن توں شبد کدے وی ہریا نہیں
حملہ آور دے اپنے حملے، کی دساں،
اج تک میں وی پیر پچھانہ نوں دھریا نہیں
مارن تیر نشانے دی تھال انیرھے وچ،
ہن تک تاہیوں، اک وی راون مریا نہیں
زندگی نالوں موت پیاری سمجھن جو،
آزادی نوں اہنھاں توں بن وریا نہیں
دعویدار ہتھیرے سکھ دے ساتھ بڑے،
درد سمندر ساڈے توں بن تریا نہیں
دھرت پیاسی ترس گئی گھٹ پانی نوں،
بھر کے وگدا ہن تے اک وی دریا نہیں

نہ مطلقہ نہ مقطوعہ ایہہ تاں درد کہانی رات دی
ترل وار تاں ایہہ دل دے اندر لے جذبات دی
ہور کسے نوں کی سمجھاواں، میں تے آپ گواچا ہاں،
سمجھ اجے نہ آئی مینوں، حالے اپنی ذات دی
روٹی نوں کاں جھپٹا مارو، کھوہ لے جاؤ بالاں توں،
نیت کھوٹی سمجھ گیاں میں، کالے مُونہہ بدذات دی
سوچ سمجھ کے چا تر لوکاں، تانی ایہہ الجھائی ہے،
کوشش کر سلجھاؤنی چاہناں، گنجھل ایہہ حالات دی
جھپوری دے ہتھاں اچوں بھانڈے مانجھریاں جو چھڑدی ہے،
سرگم ایہہ تاں اوہدے گھر دے، سکھنے توے پرات دی
زہر پیانڈے راج گھرانے، پتہ نہیں ہن کتھے نے،
نسل اجے وی بڑھکاں مارے، وش پیندے سقراط دی
چار چھیر یوں گھریا بندہ، پھاہ لے کے کیوں مردا ہے،
پیڑ پچھانو کدھر جاندی، اس دے آتمگھات دی

راجیاں نوں یاد نہ جے قول اقرار ہے
ساڈی الغرضی دی، ایہدی ذمہ وار ہے
انیاں نوں ٹک، ٹک، باغاں نوں اجاڑدے،
اک نہ اکلا، ایہہ تاں طوطیاں دی ڈار ہے
کاواں نے سی کھوہے ساتھوں، زور نال آلھنے،
گھگیاں وچاریاں نوں، اپنی کتھے سار ہے
جال وچ اڈنے پرندے پھسے ویکھ لو،
چوگ والے لوبھ پکھے ہو گیا شکار ہے
تلیاں تے سیس والی فیس اوکھی تارنی،
ماریاں دوچتی، سر گڈے جنا بھار ہے
دکھ دکھ آلھنے تے اڈنے اڈاریاں،
قافلہ وی اندروں تے فٹ دا شکار ہے
خورے کیہڑا دے گیا، کھڈونا ایہہ معصوم نوں،
بچیا نہ کھیڈیں، ایہہ تاں اگ دا انار ہے

ساڈے من دی گلی 'چوں، اج کون لگھیا
وے میں جیہدے کولوں، بنا بولے دل منگیا
مینوں سدھ بدھ بھلی، ہوئی جند ادموئی،
جدوں والاں وچ اوس نے گلاب ٹنگیا
جہڑے جانڈے نے سچیاں محبتاں دی سار،
کہندے رب اوہناں روحاں نوں ہے آپ رنگیا
میں وی کھوئی نہ زبان، لاجوتی دے وانگ،
اوہ وی چھوئی موئی، چھوئی موئی بڑا سنگیا
شاید اوس دا ہی نمھا نماں نیناں 'چ ضرور،
پہلی مکتی 'چ مینوں جیہدے پیار ڈنگیا
ایہہ تاں روحاں دا سمیل، جیکوں دیوا، بتی، تیل،
کالے جگ دا ہنھیر ویکھ بڑا کھنگھیا
ہن مٹ گئے زمانے دیاں تیراں دے نشان،
اساں درد مچھڑی 'چ من رنگیا

عمر گزاری جھاں ساری، وطن میرا برباد کردیاں
شرم کیوں نہیں مندے نیتا، بھگت سراہے یاد کردیاں
حق سچ تے انصاف دا نقشہ، واہیا جیہڑا سورمیاں سی،
ٹھیکیداراں بدل لیا ہے، بیگم پورہ آباد کردیاں
آپے ہی بن بیٹھے باپو، آپے چاچے، ہور بڑا کجھ،
کڑم قبیلہ جان ودھائی، خود نوں زندہ باد کردیاں
چٹا بھاویں نیلا پیلا، زہریلہ ہے وشیر لانا،
سوہے خون 'چ رلی سفیدی، جھجکاں، مرداباد کردیاں
پتھر چت بھگوان، حکومت، نہیں گولڈے عرضی پتر،
عمر گوائی پھر وی آپاں، ہن تیکر دھنواد کردیاں
کچے کوٹھیں سکھنے پیپے، بنا علاجوں خالی کھیسے،
مک چلے نے اتھرو، اکھیں، رو رو کے فریاد کردیاں
کوٹا، غزلاں، گیت، رباعیاں، لکھدا ہاں میں لوکاں بھانے،
میں تاں قلم گھسائی ساری پیڑاں دا انواد کردیاں

ماں دھرتی، جننی، ماں بولی، جسراں آپاں بھل چلے آں
کل دی چھڈو، اج ہی آپاں لکھاں وانگر رل چلے آں
سر سی بھاری ذمیواری، کھسکدیاں گنڈھ کھسکی ایسی،
وچ دریا دے، توڑی دی پنڈ وانگ بھراؤ کھلھ چلے آں
اٹھ صدیاں توں پہلاں بابے کالے لیکھ نہ لکھ سمجھایا،
نیند پیاری، ارتھ گواچے، اصل سنیہا بھل چلے آں
ساڈے نالوں شاہی مورخ، دھرتی تے نہیں لہیاں، ملنا،
مہنگے مل دی سکھیا بدلے، اتھرو بن کے ڈلھ چلے آں
پہلاں کنیاں، پھیر ہنھیری، جڑھاں پولیاں ہل گئیاں نے،
جھاڑ بھلا کی ملنا سانوں، کنک دے وانگوں ہل چلے آں
ساتھوں پہلیاں سانوں دسیا سچ دا مارگ دھرم دی پوڑی،
کوڑ کفر دا ونج کردیاں، دیوے کر کے گل چلے آں
سرمائے دیاں چڑھیاں کانگاں، شرم دھرم سبھ بنے وکاؤ،
مٹی دے بک پچھے آپاں، کس تکرٹی وچ تل چلے آں

بڑا ہی ورجیا خود نوں، ایہہ کہنوں رہ نہیں سکدا
میں تیرے واسطے تاں ہور پٹھاں لہہ نہیں سکدا
ادھوری گنٹگو چھڈ کے توں مڑ کے بات نہ چھوہی،
میں تیری بے رخی اپنی وی جندے سہ نہیں سکدا
توں میری اکھ وچ اتھرو دی جونے کیوں پئی پیڑے،
جو پتھر ہو گئے، ہن نیر بن کے وہ نہیں سکدا
اکلا آدمی، ادھا ادھورا، کی کہے کس نوں،
میں دل دی وارتا، تیرے بنا تاں کہہ نہیں سکدا
میں اڈنے باز دے کھنھاں تے امبر بہت گاہیا ہے،
تیری دہلیز تے میں چوگ دے لئی بہہ نہیں سکدا
صرف کمزوریاں بندے دیاں مُونہہ بھار کر دیوں،
ثبوتا آدمی اوداں کسے توں ڈھیہہ نہیں سکدا
کدے ویکھیں، گنیں، بکل میری وچ چن سورج نے،
میں تارہ نگر سارا لے کلاوے چھہ☆ نہیں سکدا
*کچھپ کے بہنا

چن دا ٹکڑا پہن دودھیا، جد سینے وچ آ جاندا ہے
سچ منی توں مہک ورگیئے، عجب ^{چھٹھ}بھنی لا جاندا ہے
چندن دی گیلی دیاں مہکاں، لوں لوں دے وچ رچ رچ جاون
جتھے جا کے شبد ہاردے، اوہ پل تاں تڑفا جاندا ہے
رسونتا جیوں امب سندھوری، دھر اندر تک گھلدا جاوے
چتودیاں خشبوئے تینوں، پل وسادی آ جاندا ہے
گیت، غزل، کویتاواں مینوں، رات دنے انواد کردیاں
کھورے کیہڑا شبد کسے نوں کیہڑے ویلے بھا جاندا ہے
کولتا، احساس، مسکنی بند الماری وچ نہ رکھنا
ریشم نوں وی ایس طرحاں ہی کیڑا لگ کے کھا جاندا ہے
تریل چ بھجیاں لگراں تے ہی کھڑدے پھل بسنتی رتے
پت جھڑ سخت پرکھیا مگروں اوہ موسم وی آ جاندا ہے
سرخ گلاب دیاں دو پیتاں، چمبا لڑیاں کلیاں جڑیاں
اکو تھان تے قادر کداں، رحمت دا مینہہ پا جاندا ہے

اے دلا! جد تک تریگا، روشنی دے نال نال
نہ کدے گمراہ کریگا، قسمتیاں دا بھرم جال
زندگی! تیرا وی قرضہ، سر کھڑھا چر کال توں
اس جنم کداں اتاراں، ایہہ بڑا اوکھا سوال
دوستی دی مہک سچی، دیکھ نہ محسوس کر
گھر دے اندر لا لیا کر، نرگسی پھلاں دی ڈال
توں میرے ساہاں 'بچ کھڑ جا، چاندنی دی ویل وانگ
پون گاؤندی دیکھ لئیں پھر، نچدی پاؤندی دھال
ایہہ کدے اپرام نہ ہويا، کدے نہ ڈولیا
ساتھ میرا دل نبھایا، کی کہاں، بس، بے مثال
میں تڑاں گا روز اگے، ہور اگے سیدھ نال
میں کدے کیتا نہیں جی، اک تھان تے قدم تال
ایس دھرتی دی لیاقت تے نزاکت سانجھ لے،
پوربی نقر 'بچ چڑھیا، دیکھ سورج دا جلال

سورج جان توں مگروں تاں بس کجھ پل لگدے رات بن لئی
چیر ہنیرا چانن آوے، ساڈی شبھ پرہات بن لئی
وقت دیاں اکھاں وچ تلکنا، سچ تے پہرہ دینا پیندا
زہر پیالہ شرط ضروری بندے توں سقراط بن لئی
دھرتی دھرم اضل توں ایہی، زبھو تے زوریر سلیقہ
سیس تلی تے دھرنا لازم، سورمیاں دی ذات بن لئی
زندگی تیرے تیک رسائی، سچ منیں توں سہل نہیں سی
ونگ تڑنگے موڑ بڑے سی، ایہہ میری اوقات بن لئی
قلماں نوں وی سرکٹوا کے شبہ سواری دا حق ملدے
تیز دھار تے ترنا پیندا، لوک مناں دی بات بن لئی
سارا کجھ ہی ویریاں نے تاں ساڈے متھے تے نہیں لکھیا
ساڈی غفلت وی کجھ شامل، ایداں دے حالات بن لئی
پتھر من جذبات وھونا کنج پگھلے گا خود سمجھاؤ
درد سمندر جل کن دیوے، ہنجھو آں نوں برسات بن لئی

کدے وی آس دے دیوے، ہوا توں ڈرن نہ دینا
امیداں وقت جو کردے، کدے وی مرن نہ دینا
ہنیری رات ہے، طوفان، جھکھڑ، ڈولڈے سائے،
کدے وی لاش وانگوں دوستی نوں ترن نہ دینا
سراں تے شام ہے، سورج سمندر ملن لگے نے،
دلاں نوں سامھنا تے سرد ہوکا بھرن نہ دینا
کدے وی رات دے سائے توں ڈر کے سہم نہ جانا،
جو بندے خواب نوں اگنی حوالے کرن نہ دینا
بڑے طوفان آئے، آونگے وی ہور چڑھ چڑھ کے،
دلا توں حوصلہ رکھیں، امیدیاں ٹھرن نہ دینا
نخسی جوہ دے اندر پھرن ٹولے بیلگامے جو،
توں اپنی فصل اندر ورج، اتھے چرن نہ دینا
کدے جے اون اوہ پل، کہن جو دڑ وٹکے بہہ جا،
برونہیں چڑھن نہ دینا کدے وی ثرن نہ دینا

مر چلے ہاں آپاں یارو، چپ رہ کے نہ بولن کر کے
کندھاں وی تاں پائدیاں نے دل بوہا نہ کھولن کر کے
شکی ہو گئے دوویں پلڑے، در در پیندی ہر دو لعنت
تکڑی بے وشواسی ہو گئی اچا نیواں تولن کر کے
کوڑا ہونجھن خاطر نہی، تیلھا تیلھا کھلری بوہکر
کوڈی مل رہیا نہ تاہیوں، اک دوجے نوں رولن کر کے
پنجے دی عظمت سی کئی، جد تک سی شبھ کرمن کردا
ہن تاں وانگ چھوڑ دے لگے، نیت مرادوں ڈولن کر کے
سنے داتری سٹے والے، پتہ نہیں جی کتھے تر گئے
وانگ ہتھوڑے وجن والے، حق سچ لئی نہ بولن کر کے
لہدے نہیں سنیلے گھوڑے، نسل ختم ہی ہو گئی جا پے
چٹے ہاتھی، ہوڑ، ہنٹر چار پھیر مدھولن کر کے
توں وی اوہناں 'چوں نہیں لگدا، جو کردے سی پہریداری
کویا! توں بدنام ہو گیا، کھدو لیراں فولن کر کے

درد سیاہی نال توں لیکاں واہیاں نہیں
دل تے اکھیاں دوویں ہی بھر آئیاں نہیں
متھا ٹس ٹس کردے کہہ کچھ سکدا نہ
روح دے باغیں کولٹاں وی کرلایاں نہیں
بن بوہے تے دستک، پولے پیریں ایہہ
رتجھاں من وچ کدوں پراہنیاں آئیاں نہیں
میں ایہناں نوں کوں کہہ دیاں تر جادو
پیڑاں میری ماں جائیاں ہمسایاں نہیں
سجری پون دا بلا تیری ہستی ہے
سرخ گلاباں ایہہ باتاں سمجھایاں نہیں
تیرے ہاؤکے اندر میں ہی حاضر سی
ایہہ رمزاں سبھ اکھیاں نے اتھایاں نہیں
دل دروازے کھلھے نے توں نگھ وی آ
تیری خاطر نظراں پھیر وچھایاں نہیں

اس دھرتی تے ورلے ورلے سکت سمیں سہارے بندے
اوہی سمنیں، امبریں جا کے سورج، چن جاں تارے بندے
اپنی اگ وچ آپے سڑ کے، وقت گاچا، ہتھ نہ آئے
اوہی پل تاں ویر میریا، ہڈیاں دے وچ پارے بندے
چیری جاوے تن دی گیلی، دو جے کن آواز نہ پنچے
باغ بےچھے ڈھیر کرن لئی، شکوے روسے آرے بندے
نکیاں نکیاں گنڈھاں بنھ کے، من مندر وچ رکھیا نہ کر
سفر سمیں ایہہ بہتے نگ وی بندے خاطر بھارے بندے
تیری چھتری سبز کبوتر، چوگ چکن لئی بیٹھے جیہڑے
اڈ جانے نے، دانے چگ کے جیہڑے بہت دلارے بندے
دھنوتے پتوتے جتھے، کلاوت گنوتے رلدے
گھرتے وطن اجاڑن خاطر، ایہی پل انگیارے بندے
کوڑ کفر دے انھیرے اندر، توں جو کردیں تخت نشینا
وقت کچھری دے وچ بیبا، اصل گواہ تاں کارے بندے

ملدیاں تینوں میرا کیسا مقدرج ہو گیا
پیار قطرہ مل گیا، میں وی سمندر ہو گیا
میریاں خواہاں چ توں جاں رات رانی مہکدی،
میرے چاء دا قد وی تیرے برابر ہو گیا
میری روح دا صدق وی اج مولیا بن کے بہار،
سونے رنگی دھرت دا، جیکوں سونبر ہو گیا
مل گئی پرواز مینوں، کھنھ لاؤندے تاریاں،
مل گیا اے ساتھ تیرا، میں وی امبر ہو گیا
میریاں نیناں چوں ہنچھو، خشک ہونوں بچ گئے،
ملن دا اقرار ہی اصلی پیغمبر ہو گیا
توں کھلوتے پانیاں تے نظر کیتی، با کمال،
بہت گندھلی جھیل دا پانی وی سرور ہو گیا
سر مرے شیداں نوں سگی، تال وی نے آ جڑے،
کھولدا من بھٹکدا سی، شانت ساگر ہو گیا

ٹاہلی توت پھٹارا پھٹیا ویکھ مہینہ چیترا چڑھیا
پت جھڑنگروں روح دے سائیناں توں وی تاں مل جاوے اڑیا
چپ دے جنگل دن تے راتاں شام سویراں، کی توں کردیں،
روح تے دستک دے دے پرتیں ایہہ توں ورقہ کتھوں پڑھیا
لسی نوں وی ماریں پھوکاں اینا وی دس ڈر کی ہويا،
ہوٹھ چھہا کے روح نوں سنخ لے، جھجک رہیں کیوں، دودھ داسڑیا
کنکاں ہوئیاں سون سنہری سٹیاں دے مُونہہ دانے موتی،
بلیاں دے وچ جڑ کے مانک، اس نوں کنج سنیا رے گھڑیا
اکھلی دے وچ سرسی میرا سخت میری ہستی دے کرکے،
وقت لحاظ نہ کیتا میرا موہلے مار مار کے چھڑیا
توڑ رہے نے پھل تے کلیاں ونجاں خاطر چست پھلیرے،
ٹاہنی ٹاہنی خوشبو پچھدی، کرن م کرنی کیہڑا جھڑیا
میں اوہ یدھ لڑن دی خاطر، رن بھومی وچ پہنچ گیا ہاں،
اپنے الٹ لڑائی ہے ایہہ، جو سی میں اج تیک نہ لڑیا

اک ادھ بول سنا دے مینوں حالے دل نہیں بھریا یار
اکلاپے دا بوجھ میرے توں، ہور نہ جاوے جریا یار
جویں شریہ دیاں فلایاں چھٹکن پون وگے گھنگرالاں وانگ
ہاسے دی چھنکار 'نچ کی توں، دس دے، جادو بھریا یار
چوس لوواں سبھ تلخیاں تیرے متھے اندروں دل کردے
ایس جگہ نہ شکوہ میتھوں، ہن نہ جاوے جریا یار
ہر واری، ہر تھاں نہ درد سنایا جاوے سبھناں نوں
اج اچانک اچھلیا ہے، جو من رہندا بھریا یار
اپر تھلے میرے کیوں نیں، سہے ہوئے دھرت آکاش
ہر چہرہ ہی زرد بھوک ہے، ہووے جیکوں ڈریا یار
توں ہوویں تاں اگنی وی ہم راز وانگراں لگدی ہے،
'کلیاں بہت محال اگن دا میں دریا ہے تریا یار
گلوکڑی وچ اوہ پل سارے، کسنے چاہاں مڑ کے پھیر
عطر سروور نوں جد آپاں، رل کے سی جد تریا یار

☆

اگ نال کھیڈیئے انگاراں نال کھیڈیئے
آ جا کدے سوہنیا، وچاراں نال کھیڈیئے
تینوں مینوں روکدیاں، نظراں ملاؤن توں،
کاہنوں سڑ جاناں دیواراں نال کھیڈیئے
شکرے تے باز دوویں محلاں پلے رہن دے،
آ جا دوویں گھگیاں، گٹاراں نال کھیڈیئے
جوڑدے نہ، توڑدے نے، قہروان باغبان،
کھڑے ہوئے پھلاں گلزاراں نال کھیڈیئے
اتھری بندوق دیاں گھوڑیاں نوں چھڈ دے،
پوٹیاں نوں آکھ دے، ستاراں نال کھیڈیئے
حیلے تے وسیلے جدوں مر مک جان سارے،
گورو فرمان ہے کٹاراں نال کھیڈیئے
جت ہار کاہدی ویرا ہندی پرپوار 'بچ،
جنی دیر کھیڈنا پیاراں نال کھیڈیئے

00

موہ تیرے دی سرم سلائی پانیناں وچ ہويا چانن،
دل دروازے اندر تک توں، مندري سرخ نگينہ جڑيا
ويکھيس راہ وچکار نہ چھڈيس کلھياں ميں راہ بھل جاواں گا،
رب توں ودھ وشواس پاترا، ياد تيري دا پلو پھڑيا

00

شاماں نوں سورج جانداں اقرار کر گیا
مڑیا نہ ساری رات حداں پار کر گیا
محرم دلاں دا کنڈ کر کے دور بہہ گیا،
پچھو نہ دل دا حال کی، بیمار کر گیا
قدماں توں کچھ کو دور پر روحوں کروڑاں میل،
خورے پتہ نہیں کون ایہہ دیوار کر گیا
ماراں آواز، پرط آوے پھر توں میرے کول،
دیکھو بے رحم وقت کی وار کر گیا
مینوں نظر بھر دیکھیا، پہچانیا نہیں
دساں کویں میں روح تے کنا بھار کر گیا
یاداں چوں کاہا نکلیا دلدار ملکوے،
میرا وجود برف، ٹھنڈھا ٹھار کر گیا
میرا خواب گھل گیا، شہداں بچ اس طرحاں،
امبر، سمندر، دھرت نوں پرپوار کر گیا

جان والیا جاہ نہ بیبا، اک واری پھر میرا ہو جا
دل ڈب چلے، وچ ہنیرے، مڑ کے سرخ سویرا ہو جا
جو کچھ ہو یا بیتیا چھڈدے لیکاں پٹن دا کیہ فائدہ
میں وی من نوں ایہہ سمجھائی سر پیروں سبھ تیرا ہو جا
مانک جنم امولک ہیرا، رسیاں رسیاں بیت نہ جاوے
دل دروازے کھولھ پیارے، مڑ سجاں دا ڈیرہ ہو جا
پہلاں قلعے اسار ہوائی، پھر اوہدی رکھوالی کردیں
میری من لے، دیوے خاطر، کچے گھریں بنیرا ہو جا
اگنی دا ونجارا بن کے، پھریں بھٹکدا عالمگیرا
باغ بچے ساڑن دی تھاں، دھرتی پت پھلیرا ہو جا
دہشت خوف سہم دے اکو نقطے اندر سمٹ گیا ایں
پھیل گلابی مہک وانگراں، بندو دی تھاں گھیرا ہو جا
ہر مشکل دا حل ہندا ہے، جے وشواس پکیرا ہووے
سرب شکنتیاں تیرے اندر، بے ہمتی چھڈ، جیرا ہو جا

دیس پنجاب دے برخوردارا اپنی سرت سنبھال دولیا
تیرے چار چھیرے تنیا، شہری تندوآ جال دولیا
مرزے پچھے واہر پئی ہے، ون سونے دشمن لکھیاں
سروں مڑاسا لتھیا تک لے، گل وچ اچھے وال دولیا
بین، بنسری، ڈھڈ سارگی، تومبا وٹھلی واجاں مارے
آ جا دے میرے لاڈاں جایا، خوشبو آن سنبھال دولیا
ریتلیاں ٹبیاں وچ گوکے گھیو نوں ظالم روڑھی جاندے
حاکم پتھر چت نے ہو گئے، ہو گیا مندڑا حال دولیا
گھر دی کنجی کھوہ کے ساتھوں، باغ گھیریا مغلاں ساڈا
ونڈ رہے نے آپنیاں نوں، جیوں چوری دا مال دولیا
ستلج سنے بیاس تے راوی دسر گئے نے تینوں کیوں دے
توں جھیاں توں ترنا سکھیا، بھلیوں اصلی چال دولیا
شیر دیاں ماراں تے جد وی ویکھاں گدڑ کرن کلولاں
انج کیوں لگدے مینوں پتراء، کردا کوئی حلال دولیا

واتاورن وگڑدا جاوے، لا دیئے وشواس دا بوٹا
بہت ضروری من وچ لاؤنا، کھیڑے ونڈدی آس دا بوٹا
من پردیسی گھر نہیں مڑیا، ڈگمگ ڈگمگ ڈول رہیا ہے
روز دیہاڑی فیل رہیا ہے، عجب جے بنواس دا بوٹا
اپنی دھرت پرانی لگدی، نظر جویں پتھرا چلی ہے
کنکریٹ دے جنگل اندر اک دی نہیں دھرواس دا بوٹا
چاٹر چتر کرے چترائی، پیار دکھاوے جسم پلو سے
ڈنگدا خون جگر دا منگدا روح دے اندر لاس دا بوٹا
فضلاں والی دھرتی بنجر، اجڑ چلے سپن بچے
برکھاں نال لمکدے اتھرو، کھا چلیا سلفاس دا بوٹا
چتر شیطان دی حرکت ویکھو، کر لیا ہے وگیان پالتو
گمکے اندر لا دتا ہے، ہڈیاں بن ہی ماس دا بوٹا
آپو اپنی ذات وڈیری، امرویل جد فیلردی ہے،
ایس طرحاں ہی سک جاندا ہے، سانجھاں دے اتھاس دا بوٹا

جھڑ گئے پت پرانے بھائیں، رت نویاں دی آئی نہیں
تاہیوں رسم نبھاؤن لئی میں دتی اج ددھائی نہیں
مودی خانے اندر سودا جنا وی سی دک چکیا،
کیہدا ہوکا ہن دیووگے، نویں رسد جے پائی نہیں
تن زخمی ہے، روح تے چھالے، لگدے من پردیسی ہے،
خود نوں پچھ کے دسیو آپے، کس دی شامت آئی نہیں
میں جے چپ ہاں، ایہہ نہ سمجھو، چور سادھ پہچاناں نہ،
دیکھن نوں ہی سدھرا لگداں، اینا وی شودائی نہیں
وطن میرا برباد کردیو، ایہہ گل چیتے رکھ لینا،
من دی کھوٹ سمجھدے لوکیں، ہن چلنی چترائی نہیں
چوراں دے ہتھ، ڈانگاں دے غز، سندے ساں، اج دیکھ لئے،
پہریدار برابر دوشی، جس راکھی کروائی نہیں
پونی صدی گزارن مگروں کچے ویڑھے پچھدے نیں،
حکمران جی، اوہ آزادی ساڈے گھر کیوں آئی نہیں

رات پئی ہے، پھر کیہ ہويا، میں نہ ہن دلگیر بناں گا
اگن بان ہاں، دیکھ لیو میں، رات دی ہک وچ تیر بناں گا
نال شکریاں لڑدے لڑدے، جھپٹ مار دے بازاں خاطر
چڑیاں دی دھر پالدیاں میں، ظالم لئی شمشیر بناں گا
کنک دے بدلے اٹھ وچ کے، دھرتی تے کیوں بھار بناں میں
رات دے کالے چہرے اتے بلدی سرخ لکیر بناں گا
ہور کسے نوں کراں جوڈی، من کے اپنا بھاگ ودھاتا
ہرگز ایہہ نہ ہونا میتھوں خود اپنی تقدیر بناں گا
جگنو، چن اسنکھاں تارے، کنے میرے یار پیارے
ایں طرحاں ہی جگدا جگدا میں سورج دا ویر بناں گا
آدی جگادی سچ تے پہرہ، دین لئی میں حاضر ناظر
جبر ظلم نوں میٹن دے لئی، چانن دا ہمیشیر بناں گا
ماتا دھرت سہاگن میری، بنی ابھاگن، جسدے کر کے
برکھ بروٹے پون دین گے، میں دی نزل نیر بناں گا

